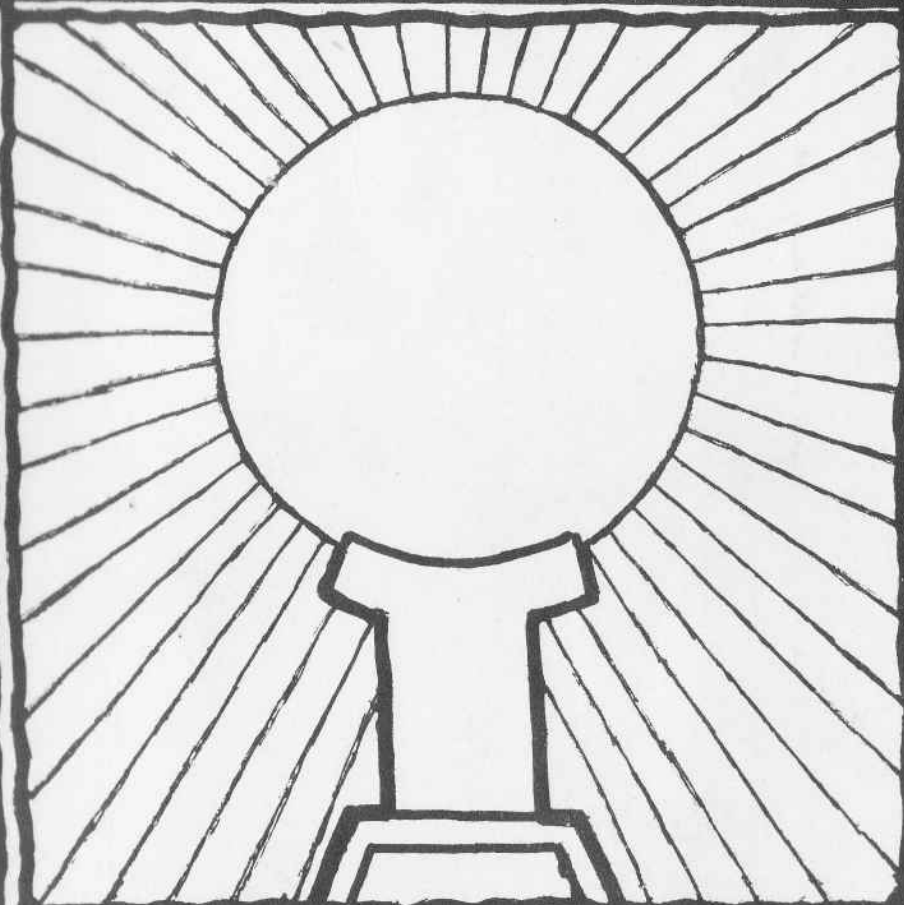

ETHOSYD44:YJHJAAOAA44

MAGYAR ADORJÁN
A LELKIISMERET
ARANYTÜKRE

MAGYAR ADORJÁN

A LELKIISMERET ARANYTÜKRE

ADATOK
A MAGYAR ŐSVALLÁS ERKÖLCSTANÁBÓL

DUNA KÖNYVKIADÓ VÁLLALAT
SVÁJC

A LELKIISMERET ARANYTÜKRE

A szedés, tördelés és nyomás Gilde Barna munkája

A kiadásért a szerző felelős

Valamennyi ábra a szerző rajza

Minden jog a szerzőnek fenntartva
Copyright by DUNA Verlag, CH 5615 Fahrwangen, Switzerland

Készült 1975-ben,
a DUNA Könyvkiadó Vállalatnál
CH 5615 Fahrwangen, Schweiz

ELŐSZÓ

Ismerőseim előtt többször beszéltem arról, hogy az ősmagyarok legfőbb erkölcsi törvénye a lelkiismeret volt, majd fejtegettem azt is, hogy a lelkiismeret minden másnál biztosabban és jobban vezetheti az embert az igaz úton, hacsak megszokjuk annak hangjára igazán hallgatni, illetve intő szavát soha el nem hallgattatni.

Teológusok vagy teológizálók és filozófálók részéről ez ellen nekem több megjegyzést tettek, amelyekre könnyen tudtam válaszolni; úgy ők azonban, valamint azok is, akik egyébként a lelkiismeretnek minden más erkölcsi törvénynél nemesebb, fennköltebb voltát elismerték, elfogadták is, de el nem mulasztották azon ellenvetést is megtenni, hogy mindez igen szép dolog, de honnan veszem, honnan tudom, hogy éppen a magyar ősvallásnak ez lett volna erkölcsi alapja, hogy éppen az ősmagyaroknál lett volna a lelkiismeretnek oly nagy kultusza?

Hogy ezen mindenki által megtett és jogos kérdésre egyszer ne csak fölületesen, hanem tőlem telhetőleg alaposan és kimerítően megfeleljek, írom e művecském. Mielőtt azonban a bizonyításhoz fognék, előre el akarom mondani, milyen is volt őseinknek a lelkiismeretről való bölcselete, filozófiája.

I.

ISMERTETÉS

Különböző megjelent írásaimban többször kifejtettem, hogy ősnépeink nemzeti istenségükként és egyúttal hitregei ősatyjukként a Napot, azaz ennek megszemélyesítését, a Napistent, tisztelték, akit a tulajdonképeni magyar törzs Magyar (másként: Mag, Magor Megyer, Magar, Makar) néven nevezett és a nemzet névadó ősatyjának és legelső, regebeli fejedelmének is tekintett. A többi törzsek, bár magukat mindnyájan a legrégibb és szentnek tartott *magyar* törzsből származtatták — amiért is saját törzsnevükön kívül a magyar nevet is mind viselték — de ugyanez istenséget, vagyis a Napot, más-más, a saját törzsnevüknek megfelelő néven is neveztek. Például a kunok Kún vagy Hunor néven, a besenyők Beszer vagy Peter, a jászok Jász, Jázon vagy Jázzú, a székelyek Szikel vagy Zakur, a kazárok Kus vagy Kazár, a kabarok Bag, Bog vagy Bakar, a palócok Pál, Bál, Balota vagy Bél, az avarok Bar, Barata, a szemerék Szem, Szam, Somota néven, valamint még más neven is nevezték. Szerintük ugyanis minden földi életnek és így az embereknek is, édesapja a Nap, költőileg megszemélyesítve: a Napisten, Napkirály vagy Napfejedelelem, vagy ahogy még nevezték: Aranyfejedelelem, Aranyisten, Szép Isten, a Gyönyörű. Viszont minden földi életnek és így az embereknek is regebeli édesanyja maga a Föld, azaz megszemélyesítve, a Földanya vagyis Tündér Ilona, az Élet Anyja. Tündér Ilonának és a Napistennek, azaz tehát Magornak nászát minden tavasszal a napéjegyenlőség idejében ünnepelték. Ekkor Ilona, mint Magyar Napkirály felesége, a Magyar Ilona nevet veszi föl, ahogy őt a csallóközi leányok bizonyos tavaszi, a házasságról szóló énekeikben napjainkig is nevezik. Ugyanis kizárólag a napéjegyenlőség szent ünnepe napján és éjszakáján tartották nászukat a fiatal párok is, azon időben tehát, amelyben a gyöngyvirág, Tündér Ilona e szent virága, nyílik. Meg kell itt említenem

azt is, hogy régi nyelvünkben a *tündér* szónak még leány és szűz értelme is volt, aminthogy a finnben ma is *tüttö, tüttere* = leány, szűz, amihez pontosan párhuzam az, hogy például az olaszban *fata* = tündér, míg az oláhban *fata* = leány. De meg kell említenem még azt is, hogy a *magyar* névnek, más jelentései mellett, *boldog* jelentése is volt, amiszert tehát úgy a Magyar Isten, mint a Magyar Ilona névnek Boldog Isten és Boldog Ilona értelme is volt, ami alatt szerelmi boldogságot, az apává, anyává létezt is értették, de fölemlíttem itt azt is, hogy a tulajdonképeni magyar őstörzsek földművelők voltak, Magyar Napisten a földművelés föltalálója és istenségeként is tiszteltetett, a békés földművelő élet pedig boldog életként volt fölfogva.

Hogy viszont Ilona mennyire azonos volt a rómaiak Venusával, a nőiesség és szerelem ez istenségével, mutatja az is, hogy Venust is nevezték *Venus Felix*-nek, azaz *Boldog Venus*nak és hogy őt a rómaiak is regebeli ősanjuknak tekintették, ugyanúgy tehát mint a magyarok Magyar Ilonát a magyarság regebeli ősanjának. Valamint pedig tavaszi megnyílvánulásában Ilona a szerelem Istennője volt, ugyanúgy a szerelem istensége volt tavaszi megnyílvánulásában Magyar Napisten is, amelyben például a palócoknál *Lebéd* vagy *Libéd* név alatt különösen nagy kultusza volt, amely név régi nyelvünkben hattyú jelentésű volt. E minőségben őt őseink (miként a görögök és rómaiak is) hattyúszárnyakkal ábrázolták volt, mivel náluk a hattyú a vágyódás, különösen pedig a szerelemvágy költői jelképe volt. Ezen régi *lebéd* vagy *libéd* = hattyú szavunk a *lebeg* vagy *libeg* szavunkból származik, amelynek szárnylebegtetés, lebegtetés, repülés és a levegőben való lebegés, libegés értelme van. Ugyanez igéből származik továbbá *lepke* és innen tájszólásos változatát képező *lepe* és *lipe* = *lepke* szavunk is. Mindamely szavaink viszont azonosak a latin *libratio* = libegés szóval is, valamint megvilágítják a latin *libido* = vágy, szerelemvágy szó ősn nyelvünkbeli eredetét is. Mindezek magyarázata pedig az, hogy a hattyak, valamint némely más madárféle is, szerelmi vágyukban szárnyaikat lebegtetni, libegtetni szokták. Mondottuk, hogy a *Libéd* név értelme: hattyú, és hogy a hattyú őseink jelképezésében a vágy, főképp a szerelemvágy jelképe volt. Így pedig megértjük a német *Liebe*, régibb *Liebde* = szerelem szó eredetét is, illetve bebizonyítottunk látjuk

mindezen latin és német szavak ősn nyelvünkbeli származását. Ugyanintén az elmondottak fejtik meg azt is, hogy a görög—római mitológiában a Szerelemisten miért ábrázoltatott hattyúszárnyakkal. De ugyanezek fejtik meg még azt is, hogy Lédát miért ábrázolták épen hattyúval, valamint megérteti velünk a német Lohengrin és a finn Lemminkäinen regéket, amelyek lényegükben és eredetileg szintén a szerelemvágyat jelképezték.

Magyar Napisten őseink mitológiájában az erőnyt (energiát) megszemélyesítő istenség, míg Ilona az anyag (materia) megszemélyesítése is volt, ami pedig mély tudáson és természetismereten alapuló jelképezés volt, mert hiszen való igaz, hogy minden földi élet alapja a Napból a Földre áradó erőnynek a Föld anyagára való hatása. Az anyaföld szunnyadó anyagának a napsugarak általi életrekelését, megtermékenyítését jelképesen valóban a nőnek a férfi általi megtermékenyítésével hasonlíthatjuk össze. A nő ugyanúgy táplálja gyermekét mint az élőket terményeivel a Föld. A levegő pedig, amely a Földanya által nekünk nyújtott táplálékok legfontosabbika, — amelynek híján már néhány perc alatt halottak vagyunk — a Földnek csak egyik alkotórésze, ugyanúgy mint akár a víz avagy a termő televény (humusz) is.

Kifejtettem már más írásaimban, hogy ősn nyelvünkben «magyar» tulajdonképen «ember» jelentéssel bírt, bár volt még «boldog» és «földművelő» jelentése is.

Az ősmagyar mitológiai fölfogás szerint bennünk is minden, ami anyag, azaz tehát egész testünk: anyai örökségünk, vagyis Magyar Ilona édesanyánk adománya, viszont minden, ami testnélküli, anyag-talan, azaz erőny, vagyis tehát a lélek, a gondolat és minden szellemi működés: atyai örökségünk, azaz tehát Magyar Napatya adománya. Eszerint pedig a lelkiismeret is, amely hiszen valóban testnélküli valami, vagyis a lélek egyik megnyílvánulása, tisztán csak szellemi működés, nem más, mint Magor vagy Magyar atyánk reánk hagyott adománya, öröksége.

A Napból a Földre származó erő a földi életjelenségek létrehozója, s ilyen tehát a lélek is, amely minket élőkké és a legfejlettebb alakban: emberré, (ősn nyelvünk szerint: magyarrá) tesz, vagyis tehát mindnyájan a Nap fiai, gyermekei vagyunk. A Napistentől származik belénk azon «isteni szikra», amely bennünket életre kelt, em-

berré fejleszt, és amely holtunk utánk el nem enyészik; aminthogy a mai tudomány is tanítja az erőny megmaradását. Ez «a lélek halhatatlansága» igazi magyarázata, értelme is. Ez pedig azt is jelenti, hogy őseink felfogása e tekintetben a mai tudományos fölfogással teljesen azonos volt, csakhogy gyönyörű költői alakba öltöztetve.

Édesanyánk, akitől tehát testünk származik, viseli is testünk gondját. Ő táplál, tart tisztán, mos, öltöztet, fésül bennünket, viszont édesatyánk tanít, oktat minket. Ő neveli később lelkünket, ő lát el «apai tanácsok»-kal és oktat bennünket, hogy az életben mikép viselkedjünk. Ő tanít bennünket erkölcsre, becsületre. (Habár a mai világban sok minden megváltozik is, de régebben mindez határozottan így volt.) Mi viszont gyermeki tisztelettel figyelünk szavaira és nézünk jóakaró szemeibe. Tudjuk, hogy például Szent István király is, bár már keresztény volt, fia számára írásban hagyta meg apai tanácsait. De így értjük csak meg azt is, hogy Hammurabi babiloni király miért mondja, hogy híres törvényeit neki Samás Napisten diktálta, valamint hogy Lykurgosz, a spártai törvényhozó, miért állítja, hogy ő törvényeit Apollon Napistentől kapta. Vagyis, ezen ősidőkben a népeknek még tudatában volt, hogy az emberek tanítója, törvényhozója a Napisten, azaz az emberek atyja. És valóban, mi egy törvény? Eszme, gondolat. Testnélküli valami, vagyis tehát a Napból származó erőny.

Az archeológusok és etnográfusok jól ismerik a szkíta népek, valamint a ma élő magyar nép és rokonnépei kerek tükkrét. Erről érdekes, hosszú tanulmányt ír dr. Mészáros Gyula «A magyar kerek tükör» cím alatt a «Néprajzi Értesítő» folyóiratunk 1914. évfolyamában, megállapítván azt is, hogy e tükör rendesen a Nap (néha a Hold) jelképének tekintett. Régen a tükrök többnyire fémből készültek és a sárga vagy vörös arany-, réz- vagy bronztükrök a Nap jelképe is lett, míg az ezüst- avagy más fehér fémből való, a Holdé. Miután azonban az arany azon fém, amelyet látványosága és szépsége miatt az ember legelőször kezdett megmunkálni (Aranykor), így természetes, hogy az aranytükröknek volt régibb és nagyobb szerepe.

Magyar őseink szerint tehát: ha a kerek aranytükröbe tekintünk, ez ugyanannyi, mint hogyha édesatyánk, a Napisten arcába, szemébe tekintenénk.

A lelkiismeret létezésének fölismerése szellemileg fejletlen, kezdetleges ősebernél még nem tételezhető föl. Ehhez már föltétlen magasabb fokú szellemi fejlettség szükséges, amely szellemi színvonalat az ember, szerintem, már a kőszerszámok készítése előtti korban is, az aranyfém megmunkálása első korában ért el először, vagyis az Aranykorban, amely kort habár ma többé-kevésbé mesebelinek tartják, de amelynek létezettét én nem vonom kétségbe, sőt azt tartom, hogy az első szellemi műveltség is már akkor fejlődött ki, mégpedig igen magas fokra, habár ezután ismét igen mély hanyatlás is következhetett. Szerintem a lelkiismeret fölismerésére az embert a tükröződés jelensége vezette, akár a vízben, akár arany, kristály vagy csiszolt kő fölületében magát meglátva. A tükröződés pedig, mint fényjelenség, valóban nem is más mint a Napból származó erőny, amelynek észlelhetősége ámbár ismét csak a Földanya által nyújtott anyag segítségével válik lehetségessé (a fényt magát nem is láthatjuk, hanem csak az általa megvilágított tárgyakat), ugyanúgy, mint ahogy a gondolat is a Napból származó erőny, de amelynek, hogy megnyilvánulhasson, az agyvelőre van szüksége, amely pedig a Föld által nyújtott anyagból áll. A tükröződésnek tehát saját teste nem lévén, valóban a lélekkel hasonlítható össze. Mészáros említett cikkében számos adatot találunk arra, hogy az ősebernél a tükröző fölületen megjelenő képét a léleknek tartotta, illetve azzal hasonlította össze. Ennek oka szerintem az, hogy tükröképünk tényleg teljesen hozzánk hasonló, de mégis: teste nincsen, tehát anyagilag nem létezik, vagyis bár látjuk, ott van, de mégis tulajdonképpen nincsen, azaz hogy csak anyagilag nincsen, mivel hiszen csak fényjelenség.

Ugyanígy anyagilag nem létező valami egy tan avagy oktatás, tanítás. Ha ezt le is írjuk avagy le is nyomtatjuk, nem a papír és tinta vagy nyomdafesték: a tan, mert ugyanezekkel bármi más is írhattunk, nyomtathattunk volna. Vagyis egy tan is csak gondolat, azaz a Napból származó erőny és tehát anyagtalan, testetlen. És mégis mily fontos lehet. Emberek, egész nemzetek sorsa függhet tőle. Ugyanígy tiszta erőnyből álló, gondolatból álló egy törvény is. És íme, láttuk, hogy a régiek a Napistent tekintették a törvények adójának, de hogy miért éppen a Napistent, ezt csak most, magyar őseink bölcsességét megismervén, értjük. Ez is tehát jelképes gondolatuk

volt, amely azonban a természeti valóságot is pontosan kifejezi, amiből még az is következik, hogy őseink e valóságot tehát ismerték.

Ha például a kínaiak azt mondják, hogy Konfucse szelleme lebeg Kína fölött és őrzi azt, úgy eredetileg e szavak is csak jelképesen voltak értendők, ha a mai szellemi hanyatlás korában van is sok kínai, aki tényleg azt hiszi, hogy Konfucse lelke ott van valahol Kína fölött a levegőben és védelmezi. A valóságban Konfucse lelke vagy szelleme alatt Konfucse erkölcsi tanítását kell értenünk, ami tehát anyagtalan valami, de ami Kínát a romlástól megvédeni alkalmas. E kínaihoz hasonló hiedelem egyébként Európában is volt régebben elég. Sőt olyan is, amelynek jelképes értelme sem volt.

A lelkiismeret nem más, mint a lélek és az önmagam fogalmak egyesülése, ami egy másik én gondolatát hozza létre, amely másik én, mivel testnélküli, tisztán szellemi valami: tehát fennköltebb, nemesebb, istenibb, tehát jobb is mint a testi én. Mivel pedig a lélek vagy szellem Édesatyánk, a Nap adománya (a Napból származó «isteni szikra»), ennél fogva a lelkiismeret szava is tulajdonképpen a Napisten, azaz Édesatyánk szava. Így lett tehát a tükör a lelkiismeret, azaz a másik, nemesebb én jelképe, és maradt az még azután is, hogy az ember a tükröződés jelenségét már meg tudta magyarázni. Hogy őseink egykor létezett magas szellemi műveltsége idején a Természet ismerete, azaz a természettudomány, semmivel sem állott a mai mögött, azt itt bővebben nem bizonyíthatom, mert ez tárgyunktól túlságosan messze térítene el. Hogy aztán lélektanilag az önmagunk szemlélése, amit a tükröződés jelensége tesz lehetővé, a lelkiismerettel mennyire természetszerűen függ össze, ezt magyaráznunk fölösleges. Mivel pedig a kerek aranytükör a Nap ábrázolata is, úgy a benne megjelenő arcunkkal ez egyúttal a Napisten, azaz Édesatyánk arcát is jelentette, mivelhogy az ősi természetvallási, valamint a mai népfölfogás szerint is a gyermek és a rá többnyire hasonlító szülője, azaz tehát a fiú és édesapja, egymással tulajdonképpen azonosak. Fiúban az édesapa (leányban az édesanya) él tovább, viszont az édesapa élete mintegy a fiú megelőző életét képezi, amisperint tehát az önmagam-édesapa-fiú fogalma őseink gondolataiban azonosult.

Ha tehát az aranytükörbe tekintünk, ez jelképesen annyi is, mint ha édesatyánk arcába, szemébe, saját lelkiismeretünkbe avagy a

Napisten szemébe tekintenénk. Viszont amit tehát lelkiismeretünk mond: az Édesatyánk, azaz a Napisten szava, tanítása, vagyis azon «isteni szózat», amelyet ha igazak és jók akarunk lenni s a rosszat, valamint ennek következményét: a bűnhődést, el akarjuk kerülni, követnünk kell.

Ezek szerint, ha lelkiismeretünk szavát követjük, azaz Magyar Napatyánktól örökölt lelkünkre hallgatunk, ez annyi, minthogyha a Napisten szeretetteljes atyai tanítását, az általa megadott igaz törvényeket követnők.

Mai példabeszédekben, népmesékben, szokásos mondásokban, úgy nálunk, mint más népeknél, a tükör, az «igazmondó tükör», a lelkiismeret jelképe, habár ez ma már mindinkább feledésbe merül, lévén hogy az ősi természetvallás eszmevilágát a zsidó-keresztény vallási fölfogás mindinkább elhomályosítja, amely utóbbi pedig már nem a lelkiismeretet, hanem a Szentírást, vagyis írott, megváltozhatatlan törvényeket, szabályokat tekint erkölcsi alapjának. Bárki más tanítása, vezetése pedig könnyebben lehet helytelen vagy önérdék, önzés által befolyásolt, mint a szerető Édesatyáé, illetve Napatyáé, mikor hiszen az édesanya az örök Természet rendje szerint, ha kell, gyermeke életét a saját élete árán is biztosítani akarja, annyival is inkább, hogy régen az egyén személye nem volt a családtól, törzstől és nemzettől annyira különválva mint ma. Ősvallásunk Napistene az igazi, önzetlen és szerető édesanya eszményi mintaképe volt. Ő örökkön örökké csüggedetlenül küzd érettünk, ragyogó sugaraival verve vissza a világűrből mindenfelől reánk törni és bennünket, valamint egész Földünket is elnyelni akaró halálos Sötétséget és Hidegséget vagyis a Halált magát, amelyet őshitregéinkben (mitoszainkban) két rettentő kígyóval, sárkánnyal avagy gonosz boszorkánnyal jelképeztek. Ő, a Napatyá, küzd érettünk, harcol, miként a szerető édesanya önfeláldozóan küzd szereteteiért, gyermekeiért, családjaért, gyermekei és neje életeért, jövőjeért a mindenfelől reájuk törő ellenséges Idegen ellen. És ő, az Áldott Nap, ahogy a Napot népünk máig is nevezi még, miként az igazi édesapa, nem tud különbséget tenni jó és igaz, rossz és hűtlen, sőt őt meg is tagadó gyermekei között. Mindnyájunk életeért egyaránt harcol és mindnyájunkra egyaránt árasztja éltető sugarait, melegét, világosságát, de tőlünk soha semmit ezért nem kér, nem követel, nem vár, habár

Őseink felfogása szerint, neki is épúgy fáj fiai minden gonoszsága mint a földi édesatyának és époly boldogító neki is gyermekei minden erénye, hűséges, tisztelő szeretete, hálája, mint a földi édesapának. Amiért is őseink, miként vogul rokonaink ma is, odaadó szeretettel tisztelték őt és dicsérő, hálaadó himnuszokat zengettek neki. (Ezzel tökéletes párhuzamban, őseink mitológiája szerint a Földanya, azaz Ilona, is az igazi önfeláldozó, jóságos édesanya mintaképe, aki a levegőt, vizet, terményeit minden gyermeke számára egyaránt nyújtja, még a hálátlan, őt megtagadó, neki soha köszönetet nem mondó gyermekeinek is. Csak ezek, gonoszágukban, veszik el néha egymástól az Áldott Föld tápláló terményeit. Őseink ezért őt is odaadó szeretettel tisztelték és hálaadó himnuszokat zengettek neki is.)

Mai teológiai alapon azt szokták a föntebb elmondottaknak ellenvetni, hogy mivel a Nap is Isten teremtménye, így semmi értelme sincsen annak, hogy a Napot, mégha csak annak eszmei, jelképes megszemélyesítését is, tiszteljük, valamint helytelen dolog az erőny és a lelkiismeret forrásaként nem Istent, hanem a Napot tisztelnünk.

Amire azonban a következőket válaszolhatjuk:

Először is természeti vagy tudományos tény, igazság, hogy a Földön életet keltő erőny — s így a lélek, a lelkiismeret is — a Napból származik; a tények, igazságok előtt pedig, ha az örök Természet vallása alapjain, vagy pedig tudományos alapon akarunk maradni, szemet hűnynünk nem szabad. A mai tudomány pedig kezd oda következtetni, hogy a lélek és az erőny egy és ugyanaz, vagyis, hogy a lélek a Természet egyik ugyanolyan megnyilvánulása, mint akár a hő, a fény, avagy a hang. Eszerint a lélek nem természetén kívüli, nem «természetfölötti» csoda tehát, mert hiszen semmi sincsen a «természetesen kívül» avagy a «természet fölött», mert az örök Természet és Isten is: ugyanaz. Viszont ősvallásunk sem tagadta azt, hogy a Nap is Isten teremtménye, hiszen úgy őseink fölfogása, mint vogul rokonaink mai hitregéi szerint is, a Napisten az Ég Istenének fia, ami a költői megszemélyesítések jelképes nyelven szólva, tökéletesen ugyanazt jelenti, amit a mai vallások is tanítanak: hogy a Nap Isten teremtménye, vagy tudományosan kifejezve: a Napot a természet hozta létre. (Mi több, ez még azt is jelentheti, hogy a «Fiú-Isten» gondolata is csak ősnépeink mitológiájából szár-

mazott, lévén ez a sok ezredévvél régebb.) Eszerint pedig kétségtelen tehát, hogy minden erőny, valamint a lélek és lelkiismeret ősforrása is Isten, mert hiszen a Napisten mindezt épúgy édesapjától, az örök, nagy Istentől, a Természet örök ősforrásából örökölte mint mi, emberek a Napistentől. Viszont az, hogy mondhatjuk, miszerint: édesapánkat is csak nagyapánk nemzette, vagy pedig azt is, hogy: édesapánkat is Isten teremtette, ez még egyáltalán nem ok arra, hogy édesapánkat ne szeressük, ne tiszteljük, iránta gyermeki hálával ne legyünk. Amiért is tehát őseink, bár tisztában voltak azzal, hogy a Napisten is Isten teremtménye, ezt nem tartották oknak arra, hogy édesapjukat ne szeressék, ne tiszteljék, illetve hogy a Napot is a legnagyobb szeretettel ne tiszteljék. Ha kétségtelen is, hogy minden jó, egy jó termés, mindennapi kenyerünk első kútforrása is a Nagy Isten, úgy ez még nem ok arra, hogy tagadhassuk, miszerint mindezt mi közvetlenül a Naptól és Földtől kapjuk. Ha tehát a szülők gyermekeiknek szeretettel gondját viselik, ha fáradságosan és önfeláldozóan igyekeznek azok mindennapi kenyerét biztosítani, ezért nem helyeselhetnők a gyermeket, aki vállvonással azt mondaná: «Semmi értelme, hogy én ezért atyámnak, anyámnak legyek hálás, mert mivel minden jó Istentől származik, hála és köszönet tehát csak őt illeti meg, aki atyámat és anyámat is teremtette.» Sőt mindnyájan azt tartjuk, hogy minden erkölcsi érzésnek, kötelességtudatnak egyik igen fontos alapja, kiindulópontja a szülők iránti tisztelet érzése, amivel a mai, próféta vallások sem kísérelték meg ellenkezni, hanem éppúgy tanítják azt mint az ősi természetvallás. Sőt mivel az édesapa és a lelkiismeret fogalmai — amint föntebb kimutattuk — egymással jelképesen azonosak, eszerint tehát a szülők iránti tisztelet és a lelkiismeret közötti összefüggés nem vonható kétségbe.

A magyarság legközelebbi élő rokonai, a vogulok, is azt tartják, hogy a Napisten mindenben édesapja, Numitore, azaz az Ég Istene tanácsát kéri ki s neki szót fogad. A szófogadást pedig a gyermeki kötelességek egyik legfőbbikének tartjuk, eltekintve attól, hogy a szerető és jóakaró édesatyá szavát megfogadó gyermek elsősorban is maga látja hasznát. Miután pedig, amint láttuk: az édesapa és a lelkiismeret szava őseink fölfogása szerint jelképesen szintén ugyanaz, eszerint tehát minden oldalról őseink fönti filozófiája és jelképe-

zése helyes, igaz és mélységes bölcsességen, átgondoláson alapuló voltát látjuk bizonyítva.

Őseink, valamint ősvallásunkat még nem feledett vogul rokonaink fölfogása szerint is minden létezőnek eredete, ősoka, előidézője az Ég, azaz Isten, vagyis a mindent létrehozó Természet örök és emberi ésszel föl nem fogható *egysége*, amely egység költői megismerésének: a fenséges öreg férfinak képzelt Nagy Isten. De mindez nem akadályozta őseinket és nem szabad akadályozzon bennünket sem abban, hogy szerető, gondviselő és bennünket oktató, tanító édesatyánk iránt, azaz a Napisten iránt is, a legmélyebb tisztelettel és szeretettel viseltessünk. A teológusok ama ellenvetésére pedig, hogy ezek szerint tehát őseink a Napot imádták, azt felelhetjük, hogy őseink tulajdonképpen sem a Napot, sem senki mást nem «imádtak» — a szó mai értelmében —, csupán szerették és tisztelték, mint ahogy a jó és hálás gyermek szereti és tiszteli édesatyját, anélkül hogy «imádná» őt.

Viszont a teológusok és tudósok amaz ellenvetésére, hogy miként lehessen égitestet, azaz tehát élettelen tárgyat, édesapaként tisztelni, ezeket válaszolhatjuk:

Őseink is igen jól tudták, hogy a Nap nem élő személy, hanem csupán égitest, de náluk csak *jelképezésről* volt szó. Erkölcsei nevelést szolgáló jelképezésről. Őseink a Napban azon eszményi és erkölcsi édesapa-mintaképet tisztelték, *amely mintaképet ők maguk alkották meg maguknak*. Fölfogásukban a Nap csak úgy volt édesatyánk, a Föld csak úgy édesanyánk, mint ahogy a Nagy Istent is csak költőileg jelképezték fenséges, öreg férfialakkal (nagyapa), habár tisztában voltak azzal, hogy ő az örök Természet, az örök Minden-ség maga, amely emberi ésszel föl nem érhető, nem ábrázolható, vagyis hogy ő a Mindenség összes örök törvényeinek is egy fenséges Egységbe való filozófiai egyesítése és költői megismerésének. Hisz a legegyszerűbb ősmagyar is tudta, látta, hogy a Napnak nincsen keze, lába, nem ül aranyszőrű lovon mint a jelképes hitregékben (mythoszokban), valamint teljesen tisztában voltak azzal, hogy a Föld sem hasonlít emberi nőhöz, akinek szeme, szája, keze, lába volna hogy a Föld gyermekeit nem emlővel, hanem terményeivel, a vízzel és a levegővel táplálja. Mindez pedig azt is jelenti, hogy őseink a mai, csodákban és emberalakú istenségekben hívő vallásos embe-

reknek szellemileg magasan fölötte állottak, azaz hogy ők még tudtak jelképekben gondolkodni, ami a mai gondolkodásban mindinkább már kivesz. A hiba tehát bennünk, de nem őseink felfogásában van.

Másodszor pedig koránt sincsen még eldöntve, hogy az égitestek vajon minden önélet és öntudat nélkül valók-e? Tudósok elmélkednek azon, hogy tulajdonképpen mi is az öntudat, a lélek, és hogy ez mily viszonyban van az anyaggal, hogy hol és milyen mennyiségben van meg emberben, állatban, növényben és az úgynevezett «holt anyag»-ban? És ha mindaz, ami lélek és gondolat, a Napból származik a Földre, miért kell okvetlen azt tartanunk, hogy mindez csak azután nyilvánulhat meg, miután a Földre érkezett? Vajon nem működhetik-e már a Napban is?

Őseink felfogása szerint a napfény is erőny, ugyanúgy mint a mai tudományos felfogás szerint is. Vagyis, végtére ezt is a minden létező örök Okától vagyis Istentől kell származtatnunk. Mégis nevetséges volna tagadnunk, hogy a Földet megvilágító fény forrása a Nap. Vagyis annak megállapítása, hogy minden egy közös, egyetlen ősforrásból, ősoktól, vagyis Istentől származik, tehát éppen őseinknek tulajdonítható, valamint az Ősoknak méltóságos, öreg férfialakali ábrázolása, helyesebben: jelképezése is. Az öregséggel ők a végtelen ősidők óta örökké létezetséget jelképezték. De hogy ez a mi őseink eszméje volt, a mai magyar nyelv is tanúsítja még, mert csak a magyarban hangtanilag azonos az *öreg* és az *örök* szó. Ez eszmét tehát a később keletkezett népek a mi mitológiánkból — amely valamennyi közül a legrégebbi — örökölték. Így az egyiptomiak, így a zsidók és ezektől a kereszténység is. Csakhogy a mi őseinknél azon megállapítás, hogy minden létezőnek egyetlen Oka van, mindig egyszerű bölcséleti vagy, ha úgy akarjuk: tudományos megállapítás maradt, sohasem öltött fanatikus alakot. Sohasem jutott eszükbe üldözni olyasvalakit, aki e megállapítás helyes voltában kételkedett avagy azt nem fogadta el. Csak a fanatizmus képes arra, hogy vad türelmetlenséggel és gyűlölettel üldözzön, öljön és pusztítson mindent és mindenkit, ami és aki az eszmével ellenkezésben van avagy látszik lenni. Ugyanígy őseink, habár e dolgot megállapították, de azért nem kezdték saját gyönyörű mitológiájukat, sem ennek fenséges, költői, művészi kincseit irtani. Ennek oka volt mindenestre

az is, hogy őseinket más, később keletkezett avagy utóbb lehanyatlott, népekénél magasabb fokú szellemi képességeik alkalmassá tették annak fölfogására is, hogy mitológiájuk, amely hiszen csupa jelképezés volt, egyáltalán nincsen azon eszmével ellenkezésben, hogy az egész létező Mindenség egyetlen nagy Egység. Ugyanígy felsőbbrendű elmebeli képességeik náluk fanatizmus avagy vallási téboly létrejöhetését is kizárták. Őseink, bár költői lelkületűek voltak, de emellett józanok, okosak is; aminthogy ilyen volt mindig a magyar nép, amely az Európát vérbeborító vallásháborúk és vallási forrongások ideje alatt is mindig közönyös és nyugodt szemlélője volt a körülötte történőknek. E szellemi fölnyűnkre vezethető vissza az is, hogy Magyarország volt Európában az első, ahol a tordai országgyűlésen már 1545-ben törvényesen kihirdették a vallásszabadságot. Holott Párizsban és Franciaországban, Európa akkori műveltségi központjában, 1572-ben, tehát 27 évvel később, augusztus és szeptember havában, a borzalmas «Szent Bartolomeus éjszakák» alatt, felsőbb rendelkezésre 22 000 protestánszt gyilkoltak meg. A nagy különbség tehát a faj szellemi tulajdonságaiban rejlik.

Sajnos, való azonban, hogy a magyar kereszténység első századaiban az új vallást terjesztetni bejött nagyszámú idegen volt az, aki vak fanatizmussal és gyűlölettel irtott mindent, ami a népet saját ősvallására emlékeztette s ez az oka annak, hogy ősvallásunk ma magyarok előtt is úgyszólván ismeretlen, és hogy a legtöbben, bár alaptalanul, azt elveszítettnek, mások pedig kezdetleges népekéhez hasonló babonákból állott valaminek tartják.

Őseink táltosai erkölcsi tanítása egyik sarkalatos pontja, sőt legfőbb alapja tehát ez volt:

Aki lelkiismerete szavára hallgat, azt soha el nem némítja, az soha az igaz útról le nem tér. Az ember tévedhet, lehet önző, pártos, részrehajló; az írott malaszt, a szabályok lehetnek tévesek és a változó viszonyok, körülmények folytán elavulhatnak. Ami néhány századdal avagy ezredévvvel ezelőtt helyes és szükséges volt, az ma lehet helytelen és káros. Egyetlen tanítás, egyetlen törvény van, amely örökké igaz marad, amely az adott körülményekhez alkalmazkodik: az élő lelkiismeret, amely sohasem avul el, mint az írás és sohasem téved, sohasem pártos, mint az ember. A lelkiismeret isteni szózat, és aki erre hallgat, bűnös sohasem lesz.

Tudom, hogy a teológusok valamint a materialisták ellenvetése erre a következő: A lelkiismeret csak emberi dolog és az ember tévedhet is, tévedhet tehát a lelkiismeret is. Hány nép, hány vallási szekta van, amelynek erkölcsi tanítása tulajdonképpen gonosz, sőt sokszor visszataszító, amely népeknél vagy szektáknál például a gyilkolást, rablást, pusztítást gyermekkor óta kötelességként nevelik az egyénbe és így fölnövekedvén, e gonoszságokat lelkiismeretbeli kötelességének tartja. A lelkiismeret tehát teljesen relatív valami.

Ez állításnak azonban már kiindulópontja téves, vagyis csak fölületes és szűk látókörű gondolkodás eredménye. Először is az ilyen felekezetek, tanok mindig csak úgy keletkezhetnek, hogy a lelkiismeret elmellőztetvén, helyébe bizonyos próféták, vallásalapítók, azaz egyes emberek által kitalált tanok, összeírkált tanítások tétetnek. Az illető vallásalapító pedig lehetett lelkileg beteg egyén is, akinek tanítását eleintén csak a hozzá többé-kevésbé hasonló emberek, esetleg érdekből is, — a lelkiismeretüket elhallgattatva — követték, majd az általa befolyásoltakat is félrevezették.

A lelkiismeret, azaz maga a sugalló lélek, nem csupán «emberi» valami s nem olyan földi, anyagi dolog tehát, amilyennek az ellenmondók képzelik. Hiszen ők sem tagadhatják, ha csak nem teljesen materialisták, hogy a lélek Istentől származik. Ha pedig materialisták, úgy nem tagadhatják, hogy a szellemi működéseket létrehozó erőnyők a Napból származnak, amisperint a lelkiismeret mégiscsak földöntúli eredetű. A teológusok is el kell ismerjék, hogy a lélek az, ami bennünket anyagtól, növénytől, állattól leginkább megkülönböztet, valamint a materialisták sem tagadhatják, hogy a magasabb fokú szellemi, vagy mondjuk «agyvelői» működés az, ami minket más élő lények fölött emberré tesz. Miután pedig a szellemi működés, a gondolat — azaz a lélek — tehát erőny (energia), így: ha a mi agyvelőnk több erőnyt termel, mint az állati, eszerint több erőnyt kapott is a Napból, minden földi erőny ősforrásából. Ez a magyarázata tehát annak is, hogy az emberek értelmessége, értelmi képessége nem egyenlő. Mivel az erőny örök és sem elő nem állítható, sem meg nem semmisíthető, ezért ha többel rendelkezünk, akkor többet kellett kapnunk is. Némely faj, némely ember agyveleje alkalmasabb a Napból származó erőnyt fölfogni és fölhasználni, más fejletlenebb avagy elhanyatlott fajoké, egyéneké erre kevésbé alkalmas, míg

viszont sokan, sőt talán a legtöbben, rossz szokások, gondatlanság, lustaság következtében agyvelejüket rontják, elhanyagolják és így a Napból mindnyájunk számára *egyformán* érkező, mindnyájunknak *eggyaránt* nyújtott erőnyt fölhasználni agyvelőjük alkalmatlanabbá válik. Azt mondtuk, hogy nagyobb mennyiségű erőnnel, azaz értelemmel csak úgy rendelkezhetünk, ha nagyobb mennyiséget kapunk, azaz fogtunk föl. Hogy gépeket erőteljesebben működtethessünk, nagyobb mennyiségű tüzelőanyagra is van szükségünk. De tudjuk, hogy az égés által föl szabaduló erőny is a Napból származott, akár fát, kőszénat avagy olajat használunk is el. Tény, hogy a Napban székelő óriási erőnymennyiség is az ő atyjától, a végtelen Égtől, származott, amelyet az emberi ésszel föl nem fogható, meg nem magyarázható Örök Istenben személyesítünk meg, aki mindennek meg nem fejthető kezdete. Ezt az Ős-Istenséget magyar elődeink Ok-nak is nevezték, amely ok megszemélyesítése Okkán vagy Okkún néven is neveztetett, amely név értelme ok-lény, ok-ember, ok-király volt, mivel ősnyelvünkben a kán vagy kún szó, különösen kún őstörzseink nyelvében, ember, lény és király értelemmel is bírt.

Épen a lelkiismeret fönt említett relatív voltában, az adott körülményekhez, neveléshez, viszonyokhoz való alkalmazkodó képességében és befolyásolhatóságában van a lelkiismeret örök értéke. Ezért nem avulhat el soha, mint az írott szabályok avagy a megcsontosodott, megrögzött szokások. Ezért marad a lelkiismeret amaz «isteni megnyilatkozások»-kal is azonos, amelyeket a prófétai vallások már szószerint értelmeznek, de amelyeket ősvallásunkban csak jelképesen neveztek így. A lelkiismeret tehát azon «isteni szózat», azon örök értékű, örökkön élő, örökkön igaz és üde, soha el nem avuló tanítás.

A prófétai vallások szerint Isten személyesen jelenik meg és diktálja rendelkezéseit, törvényeit, amiben tilos kételkedni. Említém, hogy a régi görögök szerint is Apollon személyesen diktálta Likurgosznak törvényeit. Őseink fölfogása szerint ellenben az «isteni szózat» avagy «megnyilatkozás» azonos volt saját lelkük, azaz lelkiismeretük szavával. Az Isten által adott ihlet, fölvilágosodás, megnyilatkozás őseinknél tehát még jelképesen volt fölfogandó és a saját lelkünk, lelkiismeretünk, a saját elménk fölfedezéseit, eszméit jelentette. Mivel azonban a lélek a Napisten adományaként volt

fölfogva, a szellemi működések pedig valóban a Napból a Földre sugározott erőnyből származnak, ezért eszméinket valóban a Napisten által sugallottaknak mondhatjuk. Ilyen valóságokon alapulók voltak tehát őseink táltosai jelképes beszédei, amelyeket az őket hallgató őseink még értettek, jelképes értelmüket még tudták és tehát nem is vették szószerint. Ellenben későbbi és szellemileg fejlettebb népek ilyesmit fölfogni már nem voltak képesek és ezért mindent szószerint vettek. Ma azonban, ismét jelképekben szólva: «Mivel a Magyarok Istene elménket ismét fölvilágosította», mindezeket megtudtuk és újból értjük.

Az «isteni szózat» avagy «megnyilatkozás» tehát őseink észjárása szerint a Napisten, (akit a tulajdonképpeni magyar törzsek Magyarok Istenének is neveztek), azaz a lelkiismeret, a lélek szava is. Őseink tehát jelképesen szólva, azt mondták, hogy erkölcsi és vallási törvényeiket nekik a Napisten adta.

Vannak, igaz, züllött, eltévelyedett népek, amelyek vallási törvényei gonoszak, amiáltal e törvények követői az emberiségre károsakká válnak. Nos, itt az egyének kicsi koruk óta e téves erkölcsök szerint neveltetve, nem tehetnek arról, hogy félrevezetvük és bizonyos rossz cselekedeteket kötelességüknek és jó cselekedeteknek fognak tartani. *Ez tehát a relatív lelkiismeret.* Ha az illető ellenkezik nemzete, hazája törvényeivel: bűnt követ el, még ha e törvények hibásak is. Nagyobb fokút, ha azokat csak hanyagságból avagy hűtlenségből nem követi, kisebb fokút, ha azon törvények hibás és káros voltára kezd ráeszmélni. Ez utóbbi esetben is, habár még köteles a törvényeknek engedelmeskedni — hogy árulóvá ne legyen — de kötelessége e téves törvények ellen becsületes, szelíd eszközökkel küzdeni, hogy nemzetét ilyen káros törvények elmaradhatatlan, rossz következményeitől megmentse s ezen káros törvények kiküszöböltetését elérhesse. Vagyis: itt is ismét csak a lelkiismeret mutatandja meg neki a követendő helyes utat. Viszont mihelyt ilyen eltévelyedett törzsnél a lelkiismeret kultusza fejlődend ismét ki: a téves tanok hamarosan meg is szűnendek, mintahogy ilyenek keletkezése oka is csak a lelkiismeret elmellőzése volt.

Habár tehát létezik relatív lelkiismeret is, ez még nem jelenti azt, hogy *abszolút lelkiismeret* is ne létezne. Épen így, ha egyes népeknél relatív, sőt téves erkölcsi törvények is léteznek, ez még nem

jelenti azt, hogy nem léteznek abszolút erkölcsi törvények is, amelyek az egész emberiség számára általában érvényesek. Az eltévelyedéseket és bizonyos relatív körülményeket leszámítva, általános és abszolút erkölcsi törvények az ilyenek:

Ne öl, ne lopj, ne paráználkodjál, ne csalj, ne hazudjál, ne légy kapzsi vagy fősvény; ne használd ki, ne nyomd el, ne kínozzad sem embertársad, sem az állatot. Szeressed gyermekeid, légy érettük, ha kell, önfeláldozó is. Szeressed és tiszteljed szüleid, őseid, nemzedet, családod, hazád, embertársaid. Légy bátor, hű, szorgalmas, teljesítsd kötelességeidet, váltsad be adott szavad stb. Ezek tehát általános, minden vallástól független, sőt téves avagy viszonylagos (relatív) tanok ellenére is fönnálló természeti, azaz isteni törvények, amelyeket nagyjában a kereszténység is így tanít, de amelyek sok ezredévvvel e vallás keletkezése előtt a legkülönbözőbb népeknél a természetvallás is már így tanított. Így tanítja ezt Konfucse, Buddha, Mohamed, valamint például a japáni sinto vallás is, amely utóbbi Japánnak ma is élő, ősi természetvallása, amelyre a XIX. században az uralkodó család és a legfőbb úri osztály egyrésze is visszatérően, ezt ismét az állam nemzeti vallásává tette. A nép nagyrésze ma is buddhista még.

Ami azonban a fegfontosabb: az, hogy — amint a föntebbiekből kitűnt — téves, káros avagy bűnös erkölcsi felfogás csak ott keletkezhet, ahol az erkölcsi alapokat már nem a lelkiismeret, hanem csakis bizonyos írott törvények, megcsontosodott vagy elavult hagyományok, tanok képezik, amelyek még hozzá gyakran önző érdekek által hozathattak létre. Ahol tehát az élő, tiszta lelkiismeret kultusza lehanyaglott avagy meg is szűnt, illetve ahol az abszolút lelkiismeretet az érdekek elhallgattatták, elnyomták.

Miután tehát vannak abszolút és minden vallástól független, általános természeti, vagyis isteni, erkölcsi alapok, úgy természetes, hogy a tiszta lelkiismeret, amely tehát: a lélek szava, azaz ősmagyar fölfogás szerint a Napisten szava is, ezért még a relatív és téves tanok között is, a reánk téves irányban ható környezet közepette is lassan, lassan ez mindig visszavezetend az abszolút helyes felé. Ha megszokjuk mindig lelkiismeretünket kérdezni, úgy csakhamar a legnagyobb zűrzavar közepette is lassan, lassan javulandunk, a helyes utat megtalálандjuk. Annál könnyebben és hamarabb törté-

nend ez meg, ha a lelkiismeret szava követésére lelki közösségben élő embercsoportok vagy egész nemzetek térnének vissza, amikor is az egyének eszméiket, gondolataikat egymással közölhetik is és így a helyes útra való visszatalálást egymásnak megkönnyítik.

Ha megszokjuk mindig lelkiismeretünk szavára hallgatni, úgy nem csak javulandunk, de életünk is nyugodtabb, megelégedettebb lesz. Ez a tiszta lelkiismeret boldogsága. Tiszta lelkiismeret nélkül nincsen lelki egyensúly; lelki egyensúly nélkül nincsen boldogság.

Őseink az abszolút lelkiismeretnek a viszonylagos fölötti győzelmét, valamint a tévedésekből, bűnökből való kiemelkedést is gyönyörű, jelképes mesemotívumokkal fejezték ki: Bármily szép és fényes is az aranytükör, de gondatlan, hanyag ember birtokában csakhamar megborul, piszkos lesz, össze-vissza karcolódik s ekkor már nem mutat tisztán avagy nem is tükröz többé. Aki azonban aranytükrére vigyáz, azt gondosan ápolja, törölgeti, tisztán tartja, azé mindig hibátlan, tisztán tükröző, fényes marad, mint az Égen ragyogó Áldott Nap maga is és mindig helyesen mutatand, tükrözend. Sőt a már elhanyagolt, elhomályosodott aranytükröt is gondos csiszolással, fényesítéssel helyrehozhatni.

A föntiek rövid összefoglalása tehát ez: A kerek aranytükör a Napra hasonlít, amiért őseink a Nap jelképének is tekintették, de mivel a tükör nekünk arcunkat megmutatja s ezért a tükröt arcunk, hajunk, külsőnk, azaz testünk gondozásához használjuk, ugyanúgy a nem anyagi, hanem lelki tükröt, azaz a lelkiismeretet, lelkünk gondozásához kell használnunk. A Nap, azaz a Napisten, és a lelki tükör, egymással a legszorosabb eszmei összefüggésben vannak, mivel a lelkiismeret szava nem más, mint a Napisten szava. Vagyis: amit a Lelkiismeret Aranytükre mond: az Édesatyánk, a Napisten tanítása. Ha szavát követjük: a helyes útról le sohasem térendünk, nem «tévedünk el» s az életben boldogok, nyugodtak és megelégedettek leszünk. Ez volt magyar őseink erkölcsi és vallási fölfogásának legfőbb alapja. Amely oly nemes és fennkölt fölfogás, hogy megismerése őseink iránt nem csupán a legmélyebb tiszteletet kell ébreszteni, de amit ma is követendő példának kell tekintenünk.

Az alább elmondandó bizonyító anyag könnyebben megértése kedvéért röviden előre kell bocsátanom, hogy: Az igazi magyarság sohasem volt nomád, hanem földművelő és hogy sohasem járt Ázsiá-

ban, hanem hogy őshazája Magyarország, valamint hogy az ősmagyarság Európa legrégebb és műveltségalapító ősnépe, hogy Európa közepén ősrégi időkben igen magas, de inkább csak szellemi (nem műszaki) műveltsége volt, hogy az árja népek műveltsége is ebből ered és végül, hogy összes közelebbi rokonnépeink is ezen ősmagyarságból származtak. Árpád honfoglalói pedig szintén egy innen ősidőkben kivándorlott és ide visszatért törzsünk voltak. A magyarság ázsiai és nomád eredetéről szóló tanítások csakis külső és belső ellenségeink által kitaláltak és kárunkra elterjesztettek, amelyek célja önérzetünk aláásása, tekintélyünk rontása és létjogosultságunk elvitatása. Kiemelem azt is, hogy amidőn ősvallásunkról beszélek, nem ennek 800—1000 év előtti, már elhanyatlott alakját értem, hanem azt, amely a föntemplített magas szellemi műveltségünk idején, 20—30 000 évnél is régibb időkben élt.

II.

BIZONYÍTÉKOK

A görög hyperboreus-mondák szerint a hyperboreusok (északon-túliai) messzi Északon, az Isztrosz (Duna) országában éltek, ahol Boreasz hideg szele már nem érte őket. Ez ország az északi hegységeken túl (a Balkán félsziget hegységein túl) képzelgetett, amelyben a hyperboreusok boldog, büntelen és igen magas műveltségű szkyltha nép voltak. Húst nem ettek, csak gyümölccsel, tejjel és mézzel táplálkoztak. Háborút, betegségeket nem ismertek, több száz esztendőn éltek és minden fájdalom nélkül, az életet már únva, csöndesen haltak meg. A hyperboreusok odaadó szeretettel tisztelték Apollont és Artemiszt, amely istenségek kultuszát a görögök, saját bevallásuk szerint, a hyperboreusoktól örökölték.

Apollon Napisten minden esztendőben tavasztól ősziig közöttük élt és náluk királyként uralkodott, de minden ősszel tőlük eltávozott. Országukban a Nap egy esztendőben csak egyszer kelt föl és csak egyszer ment le.

A görögöktől a Balkán hegységei valóban északra vannak és ezekből fúj a hideg szél a Görög félsziget felé. E hegységeken túl van a Duna országa, azaz Magyarország, vagyis azon boldog és termékeny ország, amelyről a hyperboreus mondák beszélnek. Hogypedig a Sark valamikor valóban hazánk területén kellett legyen, ennek emléket őrizi még számtalan népmesénk, amelyekben ha régi időkről van szó, mindig az mondatik, hogy «akkor egy nap volt egy esztendő» vagy pedig, hogy «akkor három nap volt egy esztendő». Egy nap egy esztendeig csakis a Sarkakon, illetve egy esztendő három napig csakis a Sarkakhoz még közel eső részeken tarthat. Amint azonban népmeséink és a hyperboreus-mondák is állítják: akkoriban még sohasem volt tél, hanem örökös tavasz.

A tudósok csak legújabbán állapították meg, hogy a Sarkak hosszú százezredek alatt Földünkön helyüket, kacsaringó (spirál) vonalban haladva, változtatják. Erre vonatkozólag lássad pl. Dr. M. Wil. Meyer «Weltuntergang» című művében is, hogy «die erst seit etwa zwei Jahrzenten bekannte Tatsache, dass die Pole langsam in spiralförmigen Windungen über die Erde hinwandern.» Amit a földrészek

(kontinensek) eltolódásaival hoz kapcsolatba. Amihez én még azt teszem hozzá, hogy kétségtelen, miszerint Földünkön az élet is valamely Sarkon, esetleg mindkettőn egyidőben, keletkezhetett, mert a még forró Földünkön itt hült a hőmérséklet le annyira, hogy itt élet, természetesen a vízben, keletkezhetett és fönmaradhatott.

Népszokásainkból kitűnőleg őseink minden esztendőben egyszer, tavasszal, választottak maguknak fejedelmet (pümkösi királyválasztás népszokása), aki egy esztendeig, illetve «egy napig» uralkodott és tehát a Napkirály, Napfejedelem, azaz a nemzeti istenség: Magor vagy Magyar Napisten megtestesülése, földi helytartójaként szerepelt. Őseink odaadó szeretettel a Napistent és nejét, Tündér Ilonát, a Föld földistennőkénti megszemélyesítését, tisztelték, akiket a nemzet regebeli őszüleinek is tekintettek. A görögöknél Apollon szintén Napisten volt és a Napot főként fényt, világosságot adó istenségként személyesítette meg. Hosszú aranyhaja a Nap sugarait jelképezte. De Napisten volt a görögöknél Heraklesz is, aki azonban a Napot az erő, azaz erőny forrásaként általában jelképezte. De hogy Heraklesz és Apollon tulajdonképpen egyazon személy volt (habár ez a görögöknél már feledésbe ment), kitűnik a görög hyperboreus-mondákból is, mert ezek szerint Heraklesz a kerinai szarvast űzve, amelynek aranyagancsa és ezüstpatája volt: (a Csodaszarvas!), eljut a hyperboreusok országába (Magyarország területére), ahol Artemisz istennővel találkozik, akivel szerelmi viszonyt köt. Más görög mondák szerint Heraklesz Hylea földére érkezvén, Echidna nevű félig nő, félig kígyóalakú leánnyal a szkythák őseit nemzi. E mondák homályos volta és zavarossága dacára is világosan kitűnik annyi, hogy Heraklesz a szkythák ősapjának tekintetett, márpedig őt a föníciaiak, és az Egei-Tenger őslakói különösen, Makar vagy Magar név alatt is tisztelték, amely névben világosan a mi ősmondánk Magorját, azaz tehát szintén nemzetünk ősatyját ismerjük föl, aki pedig szintén Napisten. *Makar* a görögben *boldog* jelentéssel bír, ami a mi «Boldog Isten»-ünkkel azonosuló dolog (Mondás: «Szegény ember szándékát Boldog Isten bírja.») Tudjuk pedig, hogy Magort vagy Magyart is a ragyogó Csodaszarvas vezeti egy boldog szigetre (a Csallóköz), ahol az ottalált «királyleánnyal» (azaz Tündér Ilonával) boldogságban él és a magyarokat nemzi, valamint

hogy utódai is sokáig boldogságban élnek a szigeten, míg a túlszaporodás kivándorlásra nem kényszeríti. Ezen hyperboreus-mondai Apollon-Herakleszben tehát még akkor is kénytelenek volnánk Magor ősatyánkra ismerni, ha nem tudnók, hogy hiszen keresztény krónikásainknál is megtaláljuk azon állítást, hogy nemzetünk ősatyja és istensége Hercules volt! Hiszen e krónikásaink még azt is állítják, hogy Mátyás király Budán, fővárosában, a Szent György téren Herculesnek, mint a nemzet ősatyjának szobrot állíttatott. És valóban, azon időben ősvallásunk még elég jól ismert kellett legyen, hiszen e királyunk idejében egy fönmaradt okmány szerint, a pápa kitüntette és megdícsérte Igal Fábián és Zarnast Gergely szerzeteseket, amiért Jászberény környékén a kereszténységtől idegenkedő jászokat megtérítettek. Hapedig ez így volt az ország szívében, Buda fővárostól nem messze, úgy ebből világosan kitűnik, hogy a magyarság kereszténységre térítése még ezidőben sem volt teljesen befejezve. Okkal tételezhetjük tehát föl, hogy a távoli Erdély hegységei és erdei között lakó székely-magyarság körében ősvallásunk, ha csak titokban is, de még vagy 100 évvel ezelőtt is élt, aminek ottani mai népművészetünkben, különösen pedig a némely 200 évnél is régebb székely-kapúk jelképes faragványában ma is (1937.) nyomai láthatók.

Őseinknél ugyanis a Nap föntemplített két megszemélyesítése (fény és erő) még nem volt különválva, illetve még tudták, hogy e kettő egy és ugyanaz. Úgy régi mythológiánkban mint mai népmeséinkben a Napisten, illetve ennek megfelelő mai mesehős: a gyönyörű szép arcú Szép Miklós, Szép Palkó, Világszép Urfi és az emberfölötti erejű Toldi Miklós, Erős János vagy Magyar Miska is még egymással azonosak voltak. Későbbi időkben, amikor a különválás már megtörtént és hitregiéinket más népek is átvették, ezen más népek már nem voltak azzal tisztában, hogy a két istenség (Apollon-Heraklesz azaz Szép Palkó-Magyar Miska) eredetileg azonos istenségek voltak. Ezenkívül a görög hyperboreus-mondák szerint a nőistenség is hol Artemisz, hol Echidna, azaz hol a Holdat, hol a vizet, havat megszemélyesítő nő. E zűrzavart azonban teljesen és okszerűen kibogozhatni, csakhogy e dolog fejtegetésére igen hosszú népmesei és mythoszi összehasonlításokat kellene tennem, amelyek helyett itt kénytelen vagyok csak annyit mondani, hogy őseinknél Tündér Ilona még

egyaránt volt föld-, Hold-, lég- és nőiség-istennő, vagyis hogy ő az anyag egyik megszemélyesítője is volt, amely megszemélyesítések csak idővel váltottak teljesen szét, illetve hogy ezen hitregei személyek egymással azonosak voltak csak akkor ment teljesen feledésbe, amikor már az is elhomályosult, hogy ezen istenségek nem igazi, létező személyek, hanem csak költői és jelképes megszemélyesítések. (1. ábra.) Amely hanyatlás az árja népek elszaporodásával és az ősi turáni népek nagyrésze elárjasodásával következett be.

Őseink szépséges, aranyhajú Napistene mai napig is él az említett szép mesehősökben, sőt a meséinkbeli Szép Miklósról még az is elmondva, hogy a reátörő nagy jégeső ellen önmagát és lovát nagy aranyhajával takarja be, úgyhogy semmi bajuk sem lesz. A Nap ereje ugyanis sugaraiban, azaz «hajában» van, amelyekkel a világűr örök sötétsége és hidegsége ellen diadalmasan küzd. Sámson vagy Szimszon is Napisten volt a zsidóknál, még neve is «nap-ember» jelentésű, csak hogy istenség mivolta a Bibliában, vallási okokból már elhallgatva. Azon, eredetileg jelképes szavakat, hogy ezen Napember «ereje a hajában van» már sem a zsidók, sem később az árja népek már nem értették. Ha ezzel a zsidók annaidején még tisztában lettek volna, úgy bizonyára őrizkedtek volna attól, hogy a Sámson-mondát a Bibliába vegyék. Aki hiszen nem más, mint ősrégi szemere törzseink (szumerek, samniták, szemareusok stb.) Napistene, vagyis azonos a sumerek Samás és az itáliai samniták Sam nevű Napistenével. Költőileg ugyanis a Nap sugaraik annak hajaként, de egyúttal nyilaiként is fogattak föl, vagyis a magyar «hajnal» szóban úgy lehet *haj-nyíl* összetételt sejtetni, annyivalis inkább, hogy vogul rokonaink nyelvében valóban *nal=nyíl*. Amiszerint a Napisten hajnyilaival a Sötétség fölött diadalmaskodik, még mielőtt a láthatár fölött maga is megjelenne.

A Napistennek vogul és osztjákok rokonnépeinknél is csodás, nagy aranyhaja van. Egy a Napistenhez szóló vogul himnuszban (Ethnographia folyóiratunk 1891. évfolyam 30. oldal) ez áll:

Vízi-tündér-kisasszony simogatta
Kelő napos aranyfürtöcskére,
Erdei tündér-kisasszony simogatta
Kelő napos aranyfürtöcskére,
Hét sasröptényi magas Ég-atyácskád teremtetted
Hét oldalú szent sípkádat tedd föl!

Tündököltess föl! Hétoldalú szent házadnak
Aranyrészekből alkotott hét ajtaját
Tárd széjjel!
Kelő napos aranyfürtödet
Abronskerék módra menő kerek Földre
Sugározzad ki!

A himnusz ezen részéhez a hozzáfűzött magyarázat többek között azt jegyzi meg, hogy a vízi- és erdei-tündérkisasszony egy és ugyanazon személy: a Napisten kedvese vagyis felesége; ugyanaz tehát, mint nálunk Tündér Ilona, valamint megjegyzi, hogy a Nap haja: annak sugara. Másutt mondja még, hogy a «hét» nem értendő számtanilag, mert ez a vogul nyelv szerint *sokat, végtelen sokat* is jelent. Amiszerint a Nap sapkája és háza tehát kerek, vagyis végtelen sok oldalú. Ugyanígy a «hét» sasröptényi magasság is végtelen magasságot jelent. A Nap haja csak szeretetteljes becézésből mondatik «fürtöcske»-nek, mert hiszen haja oly nagy, hogy tőle az Ég aranyos lesz és hogy az egész Földet besugározza, vagyis: kedvesét a Nap aranyhajába takarja. Úgyiszerint a Nagy Égisten-anya is szeretetteljes becézésből mondatik «atyácska»-nak. A Nap háza «hét ajtaja» talán csak téves fordítás és itt is a «hét» alatt értendő, hogy a Nap háza ajtaja kerek nyílású. Magyar népmeséinkben is az mondva, hogy a Nap háza ajtaja kerek és hogy belőle hőség áradoz.

A vogulok is nagy szeretettel tisztelik a Napistent, akit többek között ilyen neveken is neveznek: Aranyfejedelem, Világügyelő férfi, Népetgondozó, Asszonyfia, Fiúcska stb. Utóbbi két neve onnan származik, hogy őt a Nagy Világanya (az Ősanyag és a Tejút megszemélyesítése) azaz az Istenszülo Nagyasszony fiának tekintik, ami ismét azt mutatja, hogy e gondolat a kereszténységbe is ősvallásunkból származott. Azt pedig újabban a tudósok is megállapították, hogy Napunk a Tejút egyik Csillaga s így tehát fiaként is fogható fel.

Megjegyzendő még, hogy a vogulok ősi hagyományukból tudták, hogy a Föld gömbölyű és hogy forog. Holott Nyugaton még néhány századdal ezelőtt is a tudatlanság és a vallási türelmetlenség maglyával fenyegette azt, aki állítani merészelte, hogy a Föld mozog (Galilei). Holott a vogulok ezt tudták, pedig amikor az oroszok őket fölfedezték, még a Kőkorszakban éltek, illetve kőszerszámaik, kőfegyvereik voltak és az aranyon kívül más ércet alig ismertek. Ez

pedig azt jelenti, hogy szellemi műveltségük és tehát nyelvük is a Kőkorszakból kell származzon, sőt talán még ennél is régibb időkbőlből, vagyis az Aranykorból. Mindezekből pedig azt kell következtetnünk, hogy habár a Kőkorszak műszaki ismeretei a legkezdetlegesebbek voltak is, de a szellemi műveltség azon ősidőkben egyszer már oly magaslatokat ért volt el, amelyekről mi még nemrégén semmit sem tudtunk, amelyekre mi csak legújabban kezdünk ismét fölkapaszkodni, hosszú, szomorú hanyatlás ideje után, amely talán már a Jégkorszakokkal kezdődött, tartott némi kisebb-nagyobb emelkedésekkel az Ókorban, majd legmélyebb hanyatlással a Középkorban, míg végre a Megújódással (Renaissance) megkezdődött azon újra való emelkedés, amely mai műveltségünket létesítette. Ha tehát a vogulok a magyarhoz annyira hasonló nyelven beszélnek, sőt ha, a magam elmélete szerint a vogulok egy kivándorlott törzsünktől, tehát tőlünk származnak, úgy ez is arra vall, hogy az említett ősrégi, titokzatos, később eltűnt magas műveltség, amelyről, mintegy álomról, a görögök hyperboreus-mondái és a mi Tündér Ilona csallóközi Aranykertjéről szóló népmeséink regélnek: a mi ősműveltségünk volt, amely időben az emberek mai magyar nyelvünk ősalakját beszélték, amely azonban mai nyelvünkénél sokkal tökéletesebb volt, illetve nyelvünk azóta csak hanyatlott. Meg kell még jegyeznünk azon tényt is, hogy a vogulok hagyománya szerint ők mai hazájukba messzi Nyugatról, az Ural hegységen «túlról» jöttek (ma az Uraltól Keletre élnek), amely hagyományuk tehát Magyarországra is vonatkozhatik. Tudományosan is pedig kimutatva, hogy a vogulok még néhány századdal ezelőtt is, az Uralon innen, Európában éltek és hogy mai északi hazájukba csak a mongolok, tatárok majd az oroszok hatalma elől menekültek. Az említett, csodás szellemi műveltség némi emlékei tehát népmeséink, nyelvünk, gyönyörű népművészetünk, amelyek segítségével tehát, íme, még egész fennkölt mythológiánk, valamint ősvallásunk részeként a Lelkiismeret Aranytükre kultusza is rekonstruálható.

A vogulok Istenszülo Nagyasszonya: a Tejút megszemélyesítése, amelyet jelképesen a mai csillagászat szerint is a Nap anyjának tekinthetünk, mivel a Nap valóban a Tejút Csillagai milliói egyike. A Tejútról ugyanis a csillagászok legújabban megállapították, hogy óriási lencsealakú s hogy Napunk is ebben van, amiért is Földünkről

úgy tűnik föl, mintha a Tejút Földünket övként venné körül. De, lám, ha ez így van, illetve ha őseink a Tejutat a Nap anyjának mondták, úgylát nemcsak azt tudták, hogy a Föld gömbölyű és hogy forog, hanem tudniok kellett azt is, hogy a Nap a Tejút egyik Csillaga; jelképesen kifejezve: a Nap a Tejút gyermeke.

A voguloknál, osztjakoknál napjainkig fennmaradtak az istenszemélyeket jelképező bálványok, amelyeket több utazó leír. Néha egy férfi, néha pedig egymás mellett egy férfi és egy nő, néha három avagy több bálvány is van egymás mellett. Ha kettő van, úgy ezek egymás testvéreinek vagy pedig férj és feleségnek mondatnak. A férfi többnyire a Világraügyelő, Népetgondozó fejedelem, vagyis a Napisten, a nőalak pedig hol a Hold, hol a Föld Istennője. A két utóbbiról már említettük, hogy egy és ugyanazon személy két megnyílvánulása, de Holdistennőként inkább a Nap testvéreinek, de Földistennőként inkább neijének tekintették. Láttuk, hogy a görög hitregék szerint is a hyperboleusok földjén Heraklesz Artemisszel, azaz a Hold Istennőjével köt szerelmi viszonyt. Az első emberpár, illetve Magyar és Ilona (Ádám és Éva = férfi és nő) testvérek is, mert hiszen teremőjük, alkotójuk, azaz «atyjuk» az Ég Istene, ugyanaz. Emellett azonban ők férj és feleség is, mert hiszen rajtuk kívül még nincsen más ember a világon. Mindezen azonban azért nem kell megütöknünk, mert őseink még tisztában voltak azzal, hogy ezen személyek csak jelképesen azok, csak jelképesen emberek, vagyis hogy ezek a Nap és Föld vagy Hold, illetve az erőny és az anyag költői megszemélyesítései, amelyek teremője, létrehozója az Ég, azaz az ő Természet istensége (a voguloknál ez Numi-Torem Isten). A vér-fertőzés vagyis testvérek közötti házasság gondolata csak akkor jelentkezett, amikor az istenségek nem igazi személyek volta, csak költői megszemélyesítések volta, már feledésbe ment. Ősvallásunkban, amint említők, Magyar és Ilona egyúttal első emberpárként, azaz emberiség őszülőként is szerepeltek. Ádámnak és Évának teremője is közös, de itt a vér-fertőzés gondolata még nem jelentkezik, mert Ádám és Éva nem nemzés útján születnek. Jelentkezik azonban gyermekeik tovább szaporodásánál. Ezek a logika szerint csak úgy szaporodhattak volna tovább, hogy fivér nővérét vette volna feleségül. E gondolat elől a bibliai elbeszélés csak úgy tud menekülni, hogy logikátlanul Káint Nód tartományba meneszti,

ahol megházasodik. Holott hiszen másutt akkor még nem létezhetek volna emberek, avagy ha igen, úgy ezek is csak Ádám és Éva gyermekei lehettek volna, vagyis Káin testvérei. Annak megemlézése elől, hogy Ádám többi gyermekei honnan szereztek feleséget, illetve kihez mentek férjhez, a Biblia szintén kitér, szintén azért, hogy a vérferőző házasság kellemetlen megemléztetését elkerülhesse. Mindezen baj természetes következménye annak, hogy a későbbi népek ősrégünket átvevén, de azok értelmét nem ismervén, azokat szó szerint vették. A zsidók által a mi őseinktől átvett Ádám és Éva hitrege mély, jelképes értelméről, amelyről azonban már sem a zsidók, sem később az árja népek nem tudtak soha semmit, itt akarok röviden szólni: Ádám és Éva azonosak a mi Magyar és Ilonánkkal, azaz a Nappal és Földdel. A Föld egy a Napból a Természet Törvényei szerint kiváltott anyagtömeg, amely a Napból a központból futó erő (centrifugális erő) vagyis a napgömb forgása következtében váltott ki, és pedig éppen a Nap egyenlítőkerületéről, aholis ez erő a legnagyobb, azaz tehát a Nap *oldalából*. Jelképesen: «Évát Isten Ádám bordájából teremtetete.» Népiesen ma is nevezzük a nőt a férfi «oldalbordájának. Ma tudjuk, hogy minden gyorsan forgó anyag, ha az nem tökéletesen szilárd, a központból futó erő következtében lencseszerű alakúvá válik, vagyis hogy két pólusánál laposodik, egyenlítőjénél pedig kiszélesedik, ahonnan azután, gyors forgás esetén, részek el is válnak és el is távolodnak, illetve tudjuk, hogy a bolygók így váltottak el a Nap *oldaláról*, amikor ennek anyaga még a mainál is kevésbé tömör volt, és így Földünk is. Vagyis: eszerint a Föld tehát valóban a Nap egy «oldalbordájából» lettnek mondható. De miért van az, hogy magyar *borda* szavunkkal pontosan egyezik az olasz, francia, német nyelvben meglévő *bord*, *bordure*=valaminek oldala, széle? Azért van ez, mert e szavunkat is az árja nyelvek, miként annyi más szót is, valamikor, még keletkezésükkor, ősnyelvünkből örökölték, de természetesen annélkül, hogy valaha valakit is tudtak volna arról, hogy ennek mi köze naprendszerünk kialakulásához, illetve arról, hogy az Ádám-Éva rege e kialakulást is jelképezi. Aminthogy az is ismeretlen volt, hogy a bolygók és a Föld a Nap *oldaláról*, illetve a még lencsealakú ősnap *széléről* váltottak le. Aminthogy ez csak Laplace óta váltott ismeretessé, de amit íme,

őseink egykori magas szellemi műveltségünk idején már tudtak és ezért költötték az ezt is kifejező Ádám-Éva regét. Itt nem bocsátkozhatom ősnyelvünk egytagúszó és szótó megfordíthatása nyelvtörvénye ismertetésébe, hanem csak megemlétem, hogy a német *Rippe* és a szláv *rebro*=borda és a szláv *rub*=valaminek széle, oldala szavak is a mi *borda* szavunk megfordítottjai, vagyis *b—r* helyett *r—b*, *r—p*.

Utóbb a Nap megtermékenyíti a Földet: «Ádám egyesül Évával.» Mindez azonban még azt is jelenti, kifejezi, hogy az *osztódás* útjani szaporodás megelőzte a nemzés általit. Osztódás útján szaporodnak pedig tehát az égitestek is. De hát a Földön kik hát legelső őseink? Kétségtelenül az egysejtű, legkezdetlegesebb élőlények, amelyek még ugyanúgy *osztódás által szaporodnak*. mint az égitestek, vagyis a nemi szaporodást még nem ismerik. Azonban: kialakulásában, képződésében minden lény ismétli faja kialakulása egész történetét (ontogenesis). Amiszerint pedig a megtermékenyülés *előtt*, vagyis a hím- és nősejt egyesülése előtt az *osztódás útjani szaporodást is ismételnie kell*. Ami meg is történik, mert minden hímsejt és minden nősejt is mielőtt egymással egyesülne: *előbb osztódik*. Ami pedig még azt is jelenti, hogy minden létrejövő élőlény ismétli nemcsak faja kialakulását, hanem *legelőször a világalakulást is*. De ezzel tehát ismét azt kell észrevennünk, hogy azon őseink, akik az Ádám-Éva, illetve a Magor és Ilona regét költötték, nemcsak világunk kialakulását tudták, hanem tudtak még az ontogenesis törvényéről is. Holott mi mindezeket csak legújabbán, a XIX. és XX. században kezdjük ismét fölfedezni.

A görögök által, szerintük is, a hyperboreusoktól átvett két istenség, Apollon és Artemisz, a görög hitrege szerint, egymásnak hiszen testvére s őket a görögök még Deliosz és Delia néven is nevezték. Mivel pedig a görögben *délosz*=világos, fényes, eszerint kétségtelen, hogy Apollon és Artemisz utóbbi neve is *fényes*, *világos* értelmű volt, ami a Nap és Hold istenségről lévén szó, természetes dolog. Másutt kimutattam, hogy a magyar *dél*, *del*, *deli* szavaknak régi nyelvünkben *fényes* értelmük volt. (Hozzáteszem: *dél*, azaz déltáj szavunknak megfelel az árja nyelvekben meglévő *szüd*=deltáj szóalak, amely viszont azonos a *süt* szavunkkal, amely pedig fényessé-

get — például: «a Nap süt» — de hőséget is jelent. E szavunk megfordítása: *tűz*. A tűz pedig világosságot és hőt adó. Magyarországtól délre van az egyenlítő, ahol legtöbb a világosság és a hőség. Viszont Északra van a Sark, ahol meg legtöbb a sötétség és a hideg. Amiértis Észak, azaz helyesebben *Éjszaka*, szavunk az *éj* szavunkból származik, az *éj* pedig a nappalnál mindig sötétebb és hidegebb.) Miután pedig a görögök mondái szerint Apollon és Artemisz épen az őket oly nagy szeretettel tisztelő hyperboreusok földjéről jöttek Délosz szigeti fő-kultushelyükre s ottani közös szentélyükbe, ahol őket szintén két szobor ábrázolta; így tehát teljesen kétségtelenné válik, hogy a mai vogulok és osztjákok hol testvérpárt, hol férjet és feleséget ábrázoló két bálványa nemcsak Magyararral és Ilonával, hanem Délosszal és Déliával is azonos, azaz Apollonnal és Artemiszszal. Hogypedig ez mennyire igaz, kitűnik a következőkből: Krohn Gyula («A finnugor népek pogány istentisztelete», Budapest, 1908. 102. oldal) is megemlíti, hogy az osztják bálványok arca rendszeren *érclemez*, amiről más utazók részletesebben is írnak. Például Kunnisto finn tudós nyomán írja Solymossy Sándor, hogy ezen bálványok arca *fém*ből avagy *tükörüveg*ből való. Witsen 1672-ben írja: «A szurguti osztjákok bálványai rongyokból és posztóból készült bábúk, arcuk *sárgaréz*ből, fából, *vörösréz*ből avagy valamilyen más *érből* való.» (Munkácsi B. I. 66., Solymossy, Ethnographia. gr. 1927. 231.) Novitzkij 1713-ban írja: «A sokori jurtákban egy emberi hasonlatosságra faragott bálvány állott, *ezüst* arccal. A kondai vogulok Népetnéző, Világügyelő Napistene, azaz Numitorem Égisten fiának bálványa Munkácsi szerint (II. 2. 55.), fából volt faragva, zöld ruhába öltöztetve, arca pedig fehér *bádog*ból készült. Karjalainen finn tudós írja (II. 63.) a sarkalai bálványról: «Körülbugyolált fatuskó, fején *bádoglap* arc helyett.» Poljakov orosz író mondja (Munkácsi. II. 56.): *Bádog*- vagy *ezüstarcú* kisebb-nagyobb bálványok az északi vogulok és osztjákok vidékein mindenfelé láthatók ma is.» Pápai József — írja Solymossy — 1904-ben látta a poluji osztjákok két bálványát; férfi és nőistenség volt: az arcot mindegyik bálványon *cintányér* pótolta.» (Pápai: «Nyelvtudományi utam». Budapesti Szemle. 1905. 345. sz. 381. old.)

Világosan kitűnik tehát ezen leírásokból, hogy a bálványokra arc

helyett többnyire sima, kerek fémlemez, fémtányér vagy pedig tükör volt alkalmazva. Mindebből azt kell következtetnünk, hogy a bálványt eredetileg kerek fémlemez illetve fémtükör képezte. Ezen arc ábrázolata csak zavart okozott volna, mivel mindenki, aki a bálvány elé járult, annak tükrében hiszen *saját arcát látta meg, saját lelkiismeretébe tekintett* és egyúttal önmagát istenségével is egyesítette, azonosította. Hogy a mai világban a vogulok, osztjákok bálványai szegényesek, nem olyan szép szobrok, mint a gazdag régi görögöknél, hogy aranytükör avagy aranykorong már nem említetik, ez a zord Északra űzött, üldözött vogulok és osztjákok mai szegénysége mellett már természetes. E népek a hódító császáriak által minden vagyonukból kifosztva, ma a legnagyobb nyomorban élnek. Ezüst még említetik, de az aranyat ma már csak sárga- vagy vörösréz pótolja. A legmeglepőbb azonban azon adat, amely tükörüveget említ arcként. Valószínű, hogy ez csak eredeti arany vagy ezüst tükör helyettesítése, de ez fönttartotta annak emlékét, hogy az arcnak *tükröző-nek* kell lennie. Viszont sehol arról említés nincsen, hogy az ilyen tükörre, fémlemezre vagy fémtányérra arc is lett volna ábrázolva. Ősidőkben tehát ezen bálványok még nem voltak emberszerűsítve sem, illetve a Napot és a Holdat még természetes megjelenéséhez híven: fényes, kerek arany- illetve ezüsttükörrel ábrázolták volt. Ha pedig tudjuk még azt is, hogy a vogul és osztják bálványok arca és feje a testhez képest ma is aránytalanul nagy, ha ismerjük azon jellegzetes, kerek, régi szkytha és etruszk fémtükröket, amelyeknek

nyele is van, akkor az emberszerűsítés útját is egészen világosan látjuk: A nyélből fejlődött a bálvány teste, a tükörből az arc és fej. A tükörarcú vogul és osztják bálványokat ismerve és tudva, hogy az aranytükörarcúak Apollon—Heraklesz, azaz Magyar Napisten, vagyis a vogulok, osztjákok Aranyfejedelemnek is nevezett Napistene jelképei, az ezüstarcúak pedig Artemisz—Tündér Ilonáé voltak, az említett «erdő- és vízikis-asszonyé», aki a vogul himnuszok szerint a Nap neje, akkor egyszerre

világosan érteni bírjuk azt is, hogy a japániak sinto-vallású templo-
maiban az oltáron miért áll ma is oltárkép gyanánt a Napot ábrá-
zó kerek fémtükör. Azon pedig, hogy a Nap a japániaknál miért
ábrázoltatott nőalakkal, nem kell fönnakadnunk, mert a turáni né-
pek közös, magas szellemi ősműveltsége idején, amint mondtuk,
még mindenki tisztában volt azzal, hogy a regékbeli istenség-szemé-
lyek csak megszemélyesítések és hogy eszerint minden költőnek,
művésznak szabadjában állott, mondjuk egy égitestet vagy bármi
mást, tetszése szerint férfinak vagy nőnek megszemélyesítenie s őt
így vagy úgy megénekelnie, ábrázolnia. A szabad hitregeköltés kora
pedig a voguloknál meglehetősen megmaradt napjainkig is, mert
náluk ma is előfordul a Napnak nőnemű megszemélyesítése is, sőt
van rá példa, hogy ugyanazon költeményben a Nap egyszer férf-
ként személyesítve meg, máskor meg nőként. Ami amellet is szól,
hogy az illető költő és hallgatósága még tisztában van azzal, hogy
csak költői megszemélyesítésekről, nem igazi személyekről van szó.

De tudósaink e jelenséget úgy magyarázzák, hogy bár a Nap a vogu-
loknál általában férfi, de miként más mythológiákban is, a meg-
személyesített hajnal viszont nő és azután e kettő néha össze is foly-
ván, e révén a Nap is néha nőként személyesített meg. Amit
azonban részemről így el nem fogadok, hanem azt tartom, hogy,
mivel a szabad hitregealkotás korában a Nap is még szabadon jel-
képeztetetett férfival, nővel avagy akár sassal, aranyszőrű lóval,
szárnyas bikával stb., így idővel, a mythoszok megrögződésével, ez
néhány népnél férfivá rögződött meg, másnál nővé, sőt tudjuk azt
is, hogy néhány ókori népnél a Napisten hermafroditaként is szere-
pelt. Ezen hermafrodita istenségek még annak elhomályosult emlékét
őrzik, hogy az emberiség ősei azon időkben, amikor a kétélűekkel
(békafélékkel) voltak egy fejlődési fokon, majdnem teljesen herma-
froditák is voltak. Például emlőik a hímeknek is voltak, nemi részeik
külsőleg pedig még igen keveset különböztek. Népmeséink annak is
világos emlékét őrizték meg, hogy régen férfiak, nők egyaránt visel-
tek hosszú haját. Ha már most elképzeljük még azt is, hogy mondá-
ink szerint ősi csallóközi boldog korunkban (Tündér Ilona ottani
Aranykertjében való életünkben, azaz az Aranykorban) harc, hábo-
rú még ismeretlen volt és így a férfi testalkata még nem volt

ehhez idomulva, akkor azt kell föltételeznünk, hogy akkoriban férfi
és nő külső megjelenésében is alig volt még különbség. És kiemelhet-
jük itt még azon tényt, hogy a görögök Apollont — amely istensé-
güket ők pedig a szkitháktól vették át — valóban mindig hosszú
hajzattal és nőiesen igen szép arccal szokták volt ábrázolni.

Mindazonáltal, mivel a Napnak férfikénti megszemélyesítése a
legtermészetesebb, legokoszerűbb (leglogikusabb), ennél fogva a meg-
személyesítés e módja lett általánosabb, míg a másik csak ritkábban
fordult elő. Északi rokonnépeinknél is a Nap ritkábban mondatik
nőnek. Viszont, hogy a régi germánok valamely oly őstörzsünk ha-
tása alatt keletkezhettek, amelynél a Nap inkább nőként szerepelt,
ezt bizonyítja a mai német «die Sonne» is. Tudjuk ellenben, hogy
az egyiptomi, babiloni, palesztinai, szíriai és a görög-római mytho-
ológiákban a Napisten mindig férfi.

Van azonban a Nap nőkénti megszemélyesítésének még mélyebb
oka is. Az ok a következő:

Igen régi ősidőkben a Nap még nem volt oly tüzes és sugárzó
mint ma, hanem ködös és a Földet még alig avagy egyáltalán nem
világította meg, sem nem melegítette, illetve rá kevés avagy semmi
erőnyt sem árasztott és így semmi akadálya sem volt annak, hogy
nőként személyesíttessen meg. Miután pedig, amint már említve
volt, őseinknek igen nagy, talán a mait is meghaladó csillagászati
ismeretei voltak, ezért tudtak tehát arról is, hogy mai naprendsze-
rünk miként alakult volt. Láttuk, hogy őseink egyik költői jelképe-
zése szerint «Isten a nőt Ádám oldalborda-jából teremtette volt.»
Ha ugyanis a Föld (és a többi bolygó) létrejöttét így fogjuk föl. Ha
azonban ezt úgy fogjuk föl, hogy a Nap a Földet (és a többi boly-
gót) *szülte*, akkor magától értetődő, hogy a Napot is nőként kell
fölfognunk. Meg is jegyezhető, hogy a buddhista rege szerint fiát
Buddha anyja, Maja, nem ágyékából, hanem *oldalából* szüli. Itt
a későbbi zavar tehát az, hogy már nem Buddha anyja a Nap,
hanem hogy Buddha lett a Nappal azonosítva.

Viszont ugyanazon ősidőkben, amikor a Nap még alig volt meleg,
de a Föld még sokkal melegebb mint ma, ami fölfogható volt úgy
is, hogy a Föld gyermekeit, az élőket keblén melengette. Ezért és
mert akkoriban a Föld sokkal nagyobb fölületét borították tenge-
rek mint ma: légköre vízpárával sokkal inkább volt telve, mint

most. Az Ég majdnem mindig borús volt és a Nap keveset volt látható. Igen sok és langyos eső esett, mindenfelé nagy kiterjedésű mocsarak voltak, valamint vizenyős területek. Az e korban élő emberiség még kételtű volt és részben a vízben, részben cölöpépítményes lakásokban élt. De fényt és hőt kapott akkoriban a Föld a Holdtól, amely akkor még izzó volt és így a Földre erőnyt sugározván: hím volt. Sokkal nagyobb is volt, nem lévén még egészen megszilárdulva, de mivel tömege tényleg a Földénél jóval kisebb, ezért átalakulásait gyorsabban végezte be s ma már teljesen ki is hűlt. Mindezt őseink tehát már tudták volt, ami sok ezredéves, költői szépségű és jelképes értelmű népmeséinkben ma is kifejeződik, csak-hogy értelmük a kereszténység fölvétele után feledésbe ment, újabban pedig mind ennek fölismerhetését a magyarság «ázsiai, nomád eredete» tette lehetetlenné.

Egyike ezen meséknek «A holt vőlegény» meséje: Egy lány — a Föld — vőlegénye valamikor vitéz — a Hold — volt. Ez meghalt, a lány csakhamar feledte s más vitéz — a Nap — arájává lett. A halott vőlegény azonban holdvilágos éjszakán fehér ló hátán eljön, kopog egykori kedvese ablakán és hívja. A nő, bár reszket a félelemtől, mintegy bűvös erő hatalma alatt, kimegy. A holt vitéz magához emeli a nyeregbe s viszi. Megcsókolja, ajka hideg. Szól:

Világlik a Hold,
Megy egy élő meg egy holt,
Félsz-e, angyalom?

A lány, bár halálosan fél, de azt mondja, hogy nem. Már közelednek a temetőhöz, ahová sírjába a holt vitéz a leányt magával akarja vinni, de már hajnalodik, az új vőlegény aranyszőrű lovon vágatva jön, őket utóléri, a holttal megvív, győz, a leányt megszabadítja és míg ez boldogan borul nyakába, a halott visszamenekül sírjába. Amely mesét ma minden európai népnél, többé-kevésbé romlott változatokban megtalálhatjuk, csak értelme ismeretlen már.

Majdnem minden népnél fennmaradtak egy régibb anyajogi (matriarchalis) társadalmi rend és mythológia nyomai. E korban a Nap is gyakrabban volt nőként megszemélyesítve, sőt a Föld anyjaként is szerepelt, mert a tény, hogy a Föld anyagtömege a Napból váltott ki, így is igen jól volt jelképezhető, vagyis, amint említők, úgy hogy a Földet a Nap szülte, sőt úgy is, hogy nem ágyékából, hanem

oldalából, miként Buddhát anyja Mája. Nőelvi, azaz anyagelvi mythológiát megőrzött törzseink voltak még egy ezredévvvel ezelőtt is a kabarok egy része, vagyis ezek nőelvű törzsei, valamint a bese-nyők és a szemerék.

Nyelvünkben a *mén* főnév hím lovat jelent és régi hitregéinkben jelentette a Holdat is, amidőn ez hímségként volt fölfogva és fehér mén-lóval jelképeztetett. De *Men*, *Min* (Menesz, Minosz) volt a Holdisten neve úgy a mi némely őstörzsünkénél, valamint az egyiptomi és a kréta—mykénéi műveltségben, de amely szó a görögben is Hold-at jelent, de egyezik a germán nyelvek *man*, *men*=férfi szavával is. Ezen *Men* vagy *Min* holdistenségnek több lóalakú ábrázolata maradt fenn úgy régi pénzekben mint egyébűt is. Ez tehát azon *fehér ló*, amelyen a mesebeli holt vőlegény lovagol, vagyis itt a halott vitéz tulajdonképen épúgy azonos a lovával, mint ahogy a népmeséinkben szereplő aranyhajú Szép Miklós, azaz a Napisten, azonos aranyszőrű lovával. Fölemlítendő itt még a német *Mond*, tájszólásos *Moon*, valamint az angol *moon* (mun)=Hold szó is.

Ezenkívül nyelvünkben az ezen égitestet megnevező *hold* szó vagy *Hold* név hangtanilag teljesen azonos a halottat jelentő *holt* szavunkkal és csak magánhangzójában különbözik a hűlt, hidegséget jelentő szavunktól, holott a germán nyelvekben is *kolt*, *kalt*, *kühl*=hideg. Hogy a magánhangzók a nyelvekben mily könnyen változnak, minden nyelvész előtt eléggé ismeretes. Mindez elmondottak pedig igen világosan tanúsítják, hogy a ma Európa-szerte elterjedt a Holt Vőlegényről szóló mese is ősmagyar eredetű, mert hiszen való igaz, hogy a *Hold: holt és hűlt égitest*. De csak a magyarban azonosak e szavak, az pedig tény, hogy a *holt* test *hűlt* is. Úgyszintén észrevesszük az elmondottakból azt is, hogy őseink tehát nemcsak azt tudták, hogy a Nap régen nem volt oly ragyogó mint ma, hanem hogy régen a Hold volt ilyen ragyogó, de amely ma már holt és hűlt.

Mészáros dr. («Néprajzi Értesítő». 1914. 10. old.) írja: «A japáni mythológiából és kultuszából azonban minden kétséget kizárólag beigazolódik, hogy a kerek tükörnek *solaris* jelentősége volt. Amikor a japán mythosz szerint a Napistennő átadja az *isten tükör*ét Niniginek, saját unokájának, a mikádók mythikus elődjének, figyelmezteti őt, hogy vegye ezt olybá, mint az ő (a Napistennő) *mitama*-ját

(lelkének megszemélyesítőjét). Egy másik regéváltozat szerint pedig a tükör teljesen azonos magával a Napistennővel.

A mitamával párhuzamos jelenség a japáni kultuszban a shintai, amely az istenségnek valóságos teste, fétise. A Napistennő shintaija s külön tiszteletben is részesülő tükör, az úgynevezett jatakagami (nyolckezű tükör), amelyet valószínűleg nyolckaréjos alakjáról neveznek így. Hívják még hikagami-nak (naptükör) is.

A japán Nihongi-ból az is kitűnik még, hogy hasonló tükröket tiszteltek Koreában is, ahonnan állítólag K.e. 27-ben hoztak egy ilyen naptükröt Japánba.

A királyi jelvények legfontosabbikának és a karddal együtt a legrégibbnek is e naptükröt tartják. A trónralépő mikádónak *tükröt*, kardot és ékszer nyújtának át mai napig is.

A Napistennőnek és vele együtt a naptükörnek tisztelete általában véve igen jelentékeny helyet tölt be a japáni kultuszban, legnevezetesebb szentélye Ize-ben van, ahol az istennő híres tükrét is őrzik.

Ami ezen idézetben szempontunkból különösen érdekes, az hogy *a tükörnek a lélek jelképeként való fölfogása* a japániaknál is megvan. Erre vonatkozólag alább majd még több néprajzi bizonyítékot is hozandok.

Hogypedig mindez így az ősmagyaroknál is megvolt, ezt már azon körülmény is valószínűvé teszi, hogy a magyarság legközelebbi rokonainál, a voguloknál és osztjákoknál is megvan. Hozhatunk azonban konkrét magyar adatokat is, és pedig meglepően közvetleneket.

A magyar nép jellegzetes tükre ma is kerek alakú, holott ilyennek előállítása üvegből a négyszögletesénél sokkal körülményesebb, vagyis a legősibb típus, amely a Napot a legtökéletesebben ábrázolja, jelképezi és amelynek Nap-szimbolum voltát Mészáros főntemlített cikkében kimutatja és kiemeli. «Azon megállapításra jutottunk», — írja — «hogy a kerek tükör tulajdonképen az égi napkorong magikus célzattal való utánzásának tekintetett.»

Hogypedig a fémtükör legrégebb alakja valóban a kerek kellett legyen, a következők is bizonyítják: A tulajdonképeni magyar törzsnél a gömb is a Nap és Magyar Napisten jelképe volt, mivel régen azt is igen jól tudták, hogy a Nap gömbalakú. A magyar aranykeresőknek és aranymosóknak máig is szokása az összegyűjtött

aranyat gömböcskébe kalapálni, ami az arany lágyága folytán könnyen lehetséges. Az ilyen aranygolyócskát, hogy tükörként használhatóvá váljon, csak laposra kell kalapálnunk és az így keletkező kerek lapot kisímitanunk és fényesítenünk.

Ilyen kis, kerek kézitükröket, ma természetesen már üvegből valókat, népünk általánosan használ, különösen azonban a Dunántúl vidékén, ahol ez valósággal nélkülözhetetlen kelléke a magyarnak, különösen a juhásznak, az ősiségek ezen legkiválóbb megőrzőjének. A tükröt itt gondosan faragott és díszített «tükörfa»-ban vagy «tükörös»-ben tartják, amelynek rendesen elzárható födele is van. Gyönyörű példányokat mutat be például Malonyai Dezső «A magyar nép művészete» című művében. Kiemeli azonban Mészáros is, és úgy ő, mint Malonyai be is mutatnak olyan magyar állótükröket is, amelyek szabályos kerek alakjukat még így is megőrizték s így az ősi oltár- avagy bálványtükrökkel azonos alakúak máig is.

A magyar nép hite szerint, ha valaki tükröt tör el, ez bekövetkezendő szerencsétlenséget jelent. Ha a tükör a falon megreped: valaki meghal. Vagyis így válottak egykori jelképezések üres babonává. Valóban: A lelkiismeretesség elvesztése, a lelkiismeret szava megszégyes: baj, szerencsétlenség eleje. De a tükör eltérése a lélek elvesztését, azaz a halált is jelképezhette. Ki is kell emelnünk, hogy «lelkiismeret» szavunk valószínűleg újabb keletű műszó s hogy őseink ehelyett is egyszerűen csak a «lélek» kifejezést használhatták, aminthogy népünk ma is így beszél: «Nem vitte rá a lélek.» vagy «Nem engedte a lelke.» Ami értelme az, hogy «Nem engedte a lelkiismerete.»

Általános a magyarságnál és az ezt környező nemzetiségeknél azon hit, hogy a tükör megvéd rossz szellemek és boszorkányok ellen. Ezért népünknel napjainkig szokás volt kalapon, mellen, bőrködmön mellén, hátán egy avagy több kerek tükröcskét viselni. A néphit szerint a gonosz szellemek igen rútak és önmagukat a tükörben meglátva, ijedten menekülnek. Ami annak babonává válása, hogy a gonosz ember fél saját lelkiismeretétől, kerüli annak megkérdését, menekül előle. Az Árpádok korában a harcosok mellükön még kerek fémtükröt viseltek. Mészáros ábrázolatokkal is kimutatja, hogy ez keleti népeknél is eléggé elterjedt szokás volt, de amely melltükrő természetesen nem üvegből hanem rézből, bronzból esetleg aranyból való volt. A görögök fényes, kerek pajzsaikra Medúza

(a boszorkány!) rémítően rút arcát szokták volt ábrázolni, ami nyilván szintén a rátekinthető ellenség elrémítésére szolgált, illetve hogy így a pajzs minden rossz ellen, igézés, varázslat ellen is védelmezzen. A rege szerint Medúza is, saját tükörképét meglátván, kővé meredt. (Katalepsis.) Mindezen babonák eredete pedig az, hogy a tükör (a lelkiismeret!) minden rosszat is megmutat és így a rossz elkövetésétől bennünket is visszaretent, amennyiben ez a lelkiismeretben teljes elrémítő rútságában válik láthatóvá. Amiértis aztán: a gonosz ember fél lelkiismeretétől, másszóval: azt soha nem is kérdezi sőt elhallgattatni igyekezik. Eszünkbe jutnak a népmeséinkbeli «igazmondó tükrök», amelyek a kérdezőnek, azaz a belőlük tekintőknek, az igazat mindig megmondják. A kérdező hiú királynének is csak ez (saját lelkiismeret!) meri megmondani, hogy van nálánál szebb nő. A magyarságnál, de más népeknél is, megvan azonban e mesetípusnak azon ősi változata is, amelyben a szép asszony még magától a Naptól is megkérdezi, hogy van-e nálánál szebb nő. Ami tehát a Nap és az igazmondó lelkiismeret jelképes összefüggését minden másnál világosabban bizonyítja. «Egy alsófehérmegyei magyarlapádi mesében — írja Mészáros — a szép asszony a Napot így kérdezi: «Nap, fényes Nap, van-e még szebb asszony mint én vagyok?»» Ugyanígy, de a Holdat (ezüstitűköt) kérdezi az asszony egy kabil (Észak-Afrika. A kabilok is Észak-Afrika arabelötti, kámita, tehát velünk rokon, őslakói egyik maradványa.) mesében is. Viszont szintén a Napot kérdezi így a szép asszony algiri, olasz, bolgár és albán mesékben.

A kínaiak a gonosz szellemek távoltartására régebben mellükön és hátukon tükröt viseltek, amelyet azonban újabb időkben már csak kerek avagy négyszögletes hímzés helyettesített. Ez élénken emlékeztet a magyar nép hasonló célú tükröviselésére, valamint az árpádkori vitézek melltükrére is. Ugyancsak a kínaiak az ajtószárnyakra kívül tükröt tesznek, szintén a gonosz szellemek távoltartására. Ez a magyarázata az ajtószárnyak ma már ritkán kerek, többnyire rombus avagy négyszögletes táblái mai magyar «tükör» és német «Spiegel» nevének is. Valamikor tehát ezeken valóságos tükrök voltak. A magyar népnél ezen ajtószárny- vagy kapúszárnytükrök helyén ma is igen szép sugárzó napábrázolatokat látunk. A sugarak néha kisebb deszkákból, néha lécekből vannak igen szépen és ügyesen alakítva.

Különösen igen szép ilyen sugárzó Napokat látunk Csík-megyében a nagykapúk szárnyán, ahol ezeket valóban «fölkeltő Nap»-nak nevezik is. Szinte bizonyos tehát, hogy a napábrázolatok korongja valamikor fémtükrökből képezetett. Ma már csak fából valók vannak. Mindez azután, ősvallásunk hanyatlása korában, azon babonának szolgált alapul, hogy a gonosz szellemek és boszorkányok magukat a tükörben megláthatván, kerülnek a tükrös kapújú, tükrös ajtajú házakat, ilyen házakba be nem mennek. A gonosz szellemek és gonosz emberek távoltartása gondolatára emlékeztetnek egyébként a székelykapúk ezernyi változatban előforduló ilyen fölíratok is: «Ha jó szived, neved, e kapún bejöhetsz, de te álnok, föl s alá elmehetsz.» Vagy: «Igaz ember, e kapún bejöhetsz, de te gonosz, bármerre elmehetsz.»

Őseinknél eredetileg a gonosz szellemek is csak költői megszemélyesítések voltak. Megszemélyesítették például a Gonoszságot, Hamisságot, Hazugságot stb. Ennek emlékét népmeséink is fönntartják még, amelyekben az ilyen megszemélyesítések mint Kevélység, Szívesség, Igazság stb. ma is ismeretesek. Ugyanígy megszemélyesítették, gonosz szellemekként a betegségeket avagy például a Természet ártó erőit is. Világos, hogy csak a szellemi hanyatlás bekövetkeztével válhattak az ilyen költői megszemélyesítések tényleg létezőnek képzelt szellemekké, emberszerűnek képzelt alakokká. Amely költői megszemélyesítéseket tehát eredetileg csak jelképesen értve távolította el a tükör, míg utóbb az ilyen gyönyörű jelképezésekből származó babonák lettek. Az eredeti értelem ez volt: A lelkiismeret megvéd bennünket bűnök elkövetésétől, büntelen élet pedig távol tart tőlünk minden gonoszságot, valamint megvéd még a betegségektől is, mert hiszen a betegségek is főképp bűnök, mértéktelenség, lustaság, tisztátalanság következményei.

Vikár Béla «A magyar népköltés remekei» c. gyűjteményében az «A cigány baja» és a «Legénység és házasság» című versekben olvashatjuk:

Nem félek én senkitől,
Csak a fényes tükrötől.
Mert ha bele tekintek,
Fekete ördögöt látok.

Világos, hogy itt csak a móka kedvéért került az elszánt, senkitől sem féltő gonosztevő helyébe a feketeképű cigány. Eredetileg arról

volt szó, hogy az elszánt gonosztevő senkitől sem fél, csak a tükörtől, vagyis saját lelkiismeretétől, amely visszataszító gonoszságát, azaz «rútságát», illetve «feketességét» mutatná meg neki. A néprajzi tudomány szerint e változás teljesen okszerű (logikus), mivel népünkénél ma a cigány javíthatatlan bűnözőként ismeretes, főként tolvajként, de mint aki néha gyilkosságra, gyermekrablásra és az így szerzett gyermeknek koldultatás céljából megcsónkítására is képes, továbbá mint aki minden komolyabb munkára képtelen. De mindezek mellett a cigánnyal kapcsolatban népünkénél sohasem hiányozik a mókás, komikus színezet sem.

Más, valószínűleg egykor hosszabb elbeszélő költemény befejező sorai ezek:

Ezerhatszáz fölött hatvanötödikben,
Karácsony havának harmadik hetiben,
Írák ez verseket nőtelen-ségemben.
Ki hasonló hozzám, jól tekintsen ebben,
Mint igaz színt adó világos tükörben,
Meglátja, teendő mit legyen éltében:
Jobb neki maradni ifjú legénységben.

Habár itt tehát már csak nevetető szofizma tulajdoníttatik a tükörnek (ami: hanyatlás), mégis az egész még híven őrizi azon gondolatot, hogy a tükör az, amely bennünket az élet útján kell vezéreljen.

Egy erdélyi csángó—magyar népmesében (Horger Antal: «Csángó népmesék» című gyűjteményben «A magas fa gyümölcse») Tündér Ilona a mese hősének útjára tükröt ad, hogy őt ez vezérelje. A mese hőse az erdőben eltéved. «Most nem tudta, merre menjen. Gondolt egyet, elévette a tükröt és belenézett. Hát látja Tündér Ilonát, hogy mutatja a kezével, hogy menjen jobbra.» stb. Vagyis a tükör vezeti őt, amely tehát mintegy azonos Tündér Ilonával magával. Tündér Ilonának, az emberiség ősanijának is van tehát tükre, de ez az ezüsttükör. A mese minden itt idézett szavának mélységes, jelképes értelme van, bár erről népünk ma már semmit sem tud, csupán őrizi, öntudatlanul is, hűségesen a több ezredéves, ősi hagyományt. De mi, ismervén már mythológiánkat, mindent igen jól megértünk: «Az erdőben eltévedni» = letérni az igaz útról, rossz útra térni, fejünket rossz cselekedetekre adni. Míg az «utazás» itt az élet útját jelenti. «Jobbra térni» = a jó, vagyis az igaz útra térni, arra visszatérni. Vagyis: Tündér Ilona tükre, azaz Ilona maga, őt az igaz útra vissza-

téríti. E meseindítékunk (motívumunk) azonossága azon japáni hitregével, amely szerint Amateraszu Napistennő Niniginek tükröt ad, igen föltűnő. Az adományozás célja kétségtelenül ott is ugyanaz, mint nálunk, hogy ugyanis: a tükör legyen az első japáni császárnak és az utána következő császároknak: vezetője. Illetve, hogy annak sugallata, tanítása szerint, vagyis tehát: lelkiismerete szava szerint, uralkodjon.

Horger Antal gyűjteménye egy másik meséjében («Tündér Ilona és az aranyhajú fiú»): «Van Tündér Ilonának olyan tükre, amely magától szól és mindent megmond a világon. Úgy hívják, hogy Mindentudó Tükör.»

Tündér Ilona s az Áldott Nap tükre között azonban a különbség nem csak az volt, hogy az egyik ezüstből, a másik aranyból való volt, hanem az is, hogy a Napé kissé domború felületű volt, azaz hogy a sugarakat *szórta*, Ilonáé ellenben kissé homorú felületű s ez a sugarakat *gyűjtötte*, azaz *szedte*. Bár ezen domborúság, illetve homorúság csak igen csekély volt tehát, mert különben a tükör torzított volna. Őseink szimbolikája szerint ugyanis a szórás, valamint a magvetés, hímnemű cselekedetek voltak, míg a szedés, gyűjtés, fogadás: nőneműek. Ugyanígy minden domborúság pozitívum, minden plus is szerintük hímnemű valami, minden homorú dolog, minden negatívum és minus pedig nőneműség. És valóban, a domború tükör kicsinyít, a homorú viszont nagyít. Márpedig szórni = fogyasztani, kisebbiteni, míg gyűjteni = gyarapítani, szaporítani, növelni.

Benedek Elek «Az aranyhajú királyfiak» című népmeséjében: a két aranyhajú királyfi igen szép, de hogy még szebbek legyenek, ~~fel~~ kell menniök a Nap házába. Ott van a Nap mosdóvize, törölközője és tükre. Aki magát ezekben megmossa, megtörli és megnézi: megszépül. A két királyfi oda el is megy, mindezt megteszi, amitől gyönyörű szépek lesznek. Mindez értelme: A Nap háza azonos a Nap templomával, aminthogy a templomot ma is szokás még «Isten háza»-nak nevezni. Rokonnépeink említett fémarcú bálványainak is van háza, amelyben a bálvány van s amely egyúttal templom is. A megmosdás, megtörölközés és tükörbenzés a test gondozását, de jelképesen a lelkiismeret meghallgatását vagyis a lélek gondozását is jelenti. Aki mindezt megteszi, úgy testileg, mint lelkileg megszépül.